

**NUORTEN ARVIOINNIT OHJAAVASTA KOULUTUKSESTA JA
TYÖPAJATOIMINNASTA SEKÄ YHTEYDET AJATTELU- JA
TOIMINTASTRATEGIOIHIN JA HYVINVOINTIIN**

Pro gradu-tutkielma
Päivi Niskakoski
Jyväskylän yliopisto
Psykologian laitos
Elokuu 2001

SISÄLTÖ

1. JOHDANTO.....	1
2. MENETELMÄT.....	11
2.1. Tutkittavat.....	11
2.2. Tutkimusmenetelmät.....	12
2.3. Aineiston analysointi.....	14
3. TULOKSET.....	16
3.1. Nuorten työllisyystilanne ja koulutusura.....	16
3.2. Kokemukset ohjaavasta koulutuksesta ja työpajoihin osallistumisesta.....	17
3.3. Tienesti-projektiin osallistuneiden nuorten masennusoireet, itsetunto ja ajattelu- ja toimintastrategiat sekä niiden keskinäiset yhteydet.....	22
3.4. Masennusoireiden, itsetunnon vahvuuden ja ajattelu- ja toimintastrategioiden yhteydet nuorten työvoimapoliittiseen tilanteeseen.....	25
3.5. Masennusoireiden ja itsetunnon sekä nuorten ajattelu- ja toimintastrategioi- den yhteydet arviointeihin ohjaavasta koulutuksesta ja työpajajaksosta.....	28
4. DISKUSSIO.....	31
 LÄHTEET.....	 39
LIITTEET	

TIIVISTELMÄ

Nuorten arvioinnit ohjaavasta koulutuksesta ja työpajatoiminnasta sekä yhteydet ajattelu- ja toimintastrategioihin ja hyvinvointiin

Tekijä: Päivi Niskakoski

Ohjaaja: Anna-Maija Poikkeus

Psykologian pro gradu –tutkielma

Jyväskylän yliopisto, Psykologian laitos

Elokuu 2001

44 sivua, 4 liitettä

Tutkimuksessa kartoitettiin Kokkolassa vuosina 1995-2000 työllistämisen- ja aktivoimisprojekti Tienestiin osallistuneiden 95 nuorten tai nuorten aikuisten arvioita ohjaavasta koulutuksesta ja työpajatoiminnasta sekä heidän ajattelu- ja toimintastrategioitaan (SAQ-testi, Nurmi, Salmela-Aro & Haavisto, 1995) ja hyvinvointiaan. Postitse lähetettyyn kyselyyn vastanneet olivat kyselyn ajankohtana 19-28 –vuotiaita. Vastaajat ilmoittivat olevansa pääasiassa tyytyväisiä sekä projektiin kuuluvaan ohjaavaan koulutukseen että työpajoihin. Arvioinneissaan työllistämisenprojektista nuoret pitivät erityisesti tärkeinä ryhmän heterogeenisyyttä, konkreettista toiminnallisuutta, yhdessä toimimista ja vastuun saamista. Nuorten raportoinneissa suoritustilanteissa itselleen tyypillisistä ajattelu- ja toimintastrategioista erityisesti sosiaalinen tukeutuminen ja reflektiivinen ajattelu olivat yhteydessä työllistämisenprojektin eri osa-alueiden tärkeäksi kokemiseen, kuten voimavarakartoitukseen, toiminnan oma-ehtoisuuteen, vastuun saamiseen sekä arvostuksen ja onnistumisen kokemiseen. Masennusoireiden vähäinen määrä ja itsetunnon vahvuus olivat nuorilla yhteydessä tehokkaiden strategiatapojen käyttöön; onnistumisen ennakointiin, sosiaaliseen tukeutumiseen, reflektiiviseen ajatteluun, vahvoihin hallintauskomuksiin ja vähäiseen määrään irrelevanttia toimintaa. Masennusoireiden määrä oli yhteydessä työvoimapolitiittiseen tilanteeseen siten, että työttömistä ja työharjoittelussa olevista nuorista ilmoitti muita suurempi osa masennusoireita. Myös itsetunnon vahvuus oli yhteydessä työvoimapolitiittiseen tilanteeseen, sillä työelämässä olevista nuorista suuremmalla osalla oli vahva itsetunto kuin työttöminä tai työharjoittelussa olevilla. Ajattelu- ja toimintastrategioista minää tukevan attribuutioerheen käyttämisen määrä ja onnistumisen ennakoinnin määrä olivat myös yhteydessä työvoimapolitiittiseen tilanteeseen siten, että opiskelemissa olevista suurempi osa käytti paljon minää tukevaa attribuutioerhettä kuin työelämässä sekä työttömänä tai työharjoittelussa olevista ja onnistumisen ennakoinnin määrä oli korkea työelämässä olevilla nuorilla, kun taas työttömänä tai työharjoittelussa olevilla onnistumisen ennakoinnin määrä oli alhaisempi.

Avainsanat: Ajattelu- ja toimintastrategiat, nuorten hyvinvointi, työpajat, nuorisotyöttömyys

1. JOHDANTO

Myöhäistä nuoruusikää pidetään aikana, jolloin yksilöt ovat avoimimpia identiteetin muutoksille (Cantor, 1990). Nuoruusikä tarjoaa mahdollisuuden psykososiaaliseen kasvuun, jota kuitenkin voivat estää sekä ulkoiset rajoitteet että nuoren sisäinen haavoittuvuus (Levinson, 1986). Vaatimukset itsesääteilyyn ja oman elämän hallintaan koskevat erityisesti nuoria aikuisia, jotka joutuvat tekemään monia tulevaisuuteensa vaikuttavia ratkaisuja (Hurrelmann, 1989). Menestys nuoruuden kehitystehtävissä kuten itsenäistymisessä, koulutuksen valinnassa ja työelämään sopeutumisessa (Havighurst, 1982) edellyttää niihin suuntautuvien tavoitteiden luomista sekä myönteistä käsitystä omista vaikutusmahdollisuuksista. Nuorille rakentuvat kehitykselliset polut ovat useimmiten myönteistä minäkuvaava vahvistavia. Toisinaan nämä polut kuitenkin johtavat kehään, johon kumuloituu negatiivisia tekijöitä, kuten alhainen itsetunto, masennus, tehottomien ajattelu- ja toimintastrategioiden käyttö, minää tukevan attribuutioerheen puute ja ongelmakäyttäytyminen (Nurmi, 1997; Nurmi & Salmela-Aro, 1992). Ajattelu- ja toimintastrategiat ovat erityisen tärkeitä monissa työelämään siirtymisen haasteissa, kuten pääsykokeissa, koulutuksessa ja työhönottohaastatteluissa.

Suomalaisten nuorten siirtyminen koulutuksesta työelämään kulki vielä 1980-luvulla useimmiten selväpiirteistä reittiä vakaaseen työmarkkina-asemaan, mutta tämä ennustettava reitti on saanut väistyä työttömyyden, ei-tyypillisten työsuhteiden ja vaihtoehtoisten kouluttautumismallien tieltä (Nyyssölä, 1999). Nuorisotyöttömyyden vähentämiseksi on perustettu työpajatoimintaa, jossa nuori voi kerätä työkokemusta, pohtia tulevaisuuttaan ja ammatinvalintaansa tai ylläpitää jo hankittua ammattitaitoa (Laakso, 1999). Aiemmin on selvitetty syrjäytymisvaarassa olevien nuorten strategioita (Nurmi, Salmela-Aro, Anttonen, & Kinnunen, 1992) ja osoitettu pitkäaikaistyöttömiin nuoriin kohdistetun intervention lisäävän reflektointia sekä vähentävän kielteisten tulkintojen käyttöä epäonnistumistilanteissa (Piri, Lehtoranta, Leivo, & Nurmi, 1998). Tutkimuksen keinoin ei ole kuitenkaan vielä selvitetty strategioita työpajoihin osallistuneilla nuorilla, jotka ovat kehityksellisesti tärkeässä käännekohdassa ja joista osalla voi olla jo merkkejä syrjäytymiskehityksestä.

Psykologian ja erityisesti kognitiivista lähestymistapaa edustavan persoonallisuuden tutkimuksen piirissä on 1980-luvulta lähtien ajattelu-, toiminta- ja tulkintastrategioiden tutkimus ollut vahvana kiinnostuksen kohteena (ks. Cantor, 1990;

Nurmi, Eronen, & Salmela-Aro, 1995) Toiminta- ja tulkintastrategioiden ja ympäröivää maailmaa ja omaa itseä koskevien käsitysten kautta pyritään kuvaamaan yksilön toimintaa erilaisissa tilanteissa (Nurmi & Salmela-Aro, 1992). Tässä viitekehyksessä termillä strategia tarkoitetaan yksilön ajattelu- ja toimintatapoja, joita yksilö käyttää pyrkiessään ratkaisemaan ulkoisen tilanteen arvioinnin pohjalta syntyneen haasteen tai uhan. Ne nähdään laajoina, systeemisinä kokonaisuuksina, jotka näyttävät uusintavan itsensä tilanteesta toiseen (Nurmi, Salmela-Aro, & Haavisto, 1995). Tietynlaisen ajattelu- ja toimintastrategian käyttö ja sen myötä koituva lopputulos muodostavat siis kumuloituvan prosessin. Kognitiiviset strategiat voidaan näin ollen määritellä yhtenäisiksi ennakoinnin, suunnittelun, toiminnan sekä sen tulosten arvioinnin kokonaisuuksiksi, jotka muuntavat yksilön tavoitteet ja käsitykset toiminnaksi (Showers & Cantor, 1985).

Toiminnan tarkoituksenmukaisuuteen ja tehokkuuteen vaikuttavat yksilön itseään koskevat kyvykkyyksikäsitteet, itsearvostus ja minäkuva, toiminnan etukäteissuunnittelu sekä toiminnan tuloksiin liittyvien syiden pohdinta (Markus & Wurf, 1987; Nurmi & Salmela-Aro, 1992). Niitä syy päätelmiä, joita yksilö tekee pohtiessaan toiminnan lopputulokseen johtaneita syitä, kutsutaan kausaaliattribuutioiksi (Weiner, 1986), ja eri tyyppisten kausaaliattribuutioiden käyttämisellä ajatellaan olevan erilaisia vaikutuksia yksilöön. Sisäiset kausaaliattribuutiot jonkin toiminnan tai tapahtuman syistä liittyvät yleensä yksilön omiin ominaisuuksiin, kuten kyvykkyyteen. Ulkoisia attribuutioita käyttävä puolestaan katsoo lopputuloksen aiheutuneen esimerkiksi tilanteeseen liittyvistä tekijöistä tai onnesta. Yksilö voi joko kokea pystyvänsä itse vaikuttamaan lopputulokseen tai uskoa, että hänellä itsellään ei ole siihen mitään vaikutusmahdollisuuksia. Kausaaliattribuutioiden uskotaan vaikuttavan itsetuntoon sen suuntaisesti, että sisäisten attribuutioiden käyttö onnistumisen jälkeen edesauttaa itsetunnon kehitystä (Weiner, 1986). Epäonnistumiseen liitettävät sisäiset attribuutiot johtavat heikompaan ja ulkoiset puolestaan parempaan itsetuntoon. Hyvinvointiin ja hyvään itsetuntoon näyttääkin liittyvän tietynlainen ”epärealistisen” positiivinen, suuri hallinnan tunne ja optimismi (Taylor & Brown, 1988), kun taas masentuneisuuteen tai alhaiseen itsetuntoon liittyy pikemminkin minää tukevan attribuutioerheen puuttuminen ja ”realistisemmat” syy päätelmät. Minää tukevan attribuutioerheen (Zuckerman, 1979) ajatellaan siten olevan yksilön kannalta kehityksellisesti edullinen.

Toimintastrategioita on luokiteltu mm. sen mukaan, johtavatko ne menestykselliseen toimintaan vai toistuvaan epäonnistumiseen, onko strategian käyttäjä

suuntautunut tehtävän ratkaisemiseen vai tehtävän kannalta epätarkoituksenmukaiseen toimintaan, uskooko hän onnistumiseen vai ennakoiko epäonnistumista ja käyttääkö hän minää tukevaa attribuutioerhettä. Strategian menestyksellisyyden kannalta näyttää olevan tärkeää se, missä määrin yksilö suhtautuu tehtävään myönteisesti ja keskittyy tehtävän ratkaisemiseen asettamalla tehtävään liittyviä tavoitteita ja luomalla suunnitelmia niiden toteuttamiseksi (Nurmi, 1989). Epäonnistuneen toiminnan taustalla on usein epäonnistumisen ennakkointia ja käsitys siitä, ettei pysty itse vaikuttamaan tapahtumien kulkuun. Tämä johtaa yleensä passiivisuuteen tai tavoitteen kannalta tehottomaan toimintaan. Ajattelu- ja toimintastrategiat voivat toisinaan olla myös tilannespesifejä, ts. yksilö saattaa käyttää erilaista strategiaa koulutukseen liittyvissä saavutustilanteissa kuin sosiaalisissa tilanteissa (Norem & Cantor, 1986b).

Heikkoon menestykseen tai tehottomuuteen liitettyjä ajattelu- ja toimintastrategioita on kuvattu mm. seuraavien käsitteiden kautta: opittu avuttomuus, itseä vahingoittava strategia ja epäonnistumisansa. Seligman (1975) on kuvannut *opitun avuttomuuden* psyykkiseksi tilaksi, joka seuraa henkilön havaintoa siitä, että hän ei kykene kontrolloimaan tapahtumia eikä toimintansa lopputulosta. Opittuun avuttomuuteen liittyy passiivisuus (Abramson, Seligman, & Teasdale, 1978), huomion kohdistaminen pois tehtävän ratkaisemisesta (Cantor, 1990), minää tukevan attribuutioerheen puuttuminen (Deiner & Dweck, 1978) sekä onnistumiseen johtaneiden syiden tulkitseminen itsestä riippumattomista tekijöistä johtuvaksi ja epäonnistumisen sisäisistä tekijöistä johtuvaksi (Abramson ym., 1978). *Itseä vahingoittavaan strategiaan* (Jones & Berglas, 1978) puolestaan liittyy suoriutumista heikentävä toiminta, esimerkiksi alkoholin käyttö paineisissa saavutustilanteissa. Tätä strategiaa käyttävät yksilöt turvautuvat etukäteen ”tekosyihin” eli pyrkivät luomaan hyväksyttävän ulkoisen selityksen epäonnistumiselleen. Lopputuloksena on vaihteleva ja usein huono menestyminen sekä negatiivinen tai epävakaa minäkäsitys (Baumeister & Scher, 1988; Jones & Berglas, 1978).

Epäonnistumisansaksi (Nurmi, Salmela-Aro, & Ruotsalainen, 1994) kutsuttu toimintastrategia sisältää ongelmallisimmat piirteet opitusta avuttomuudesta ja itseä vahingoittavasta strategiasta. Sille tyypillisiä piirteitä ovat heikko itsetunto, epäonnistumisen ennakkointi, vahva taipumus tehtävään liittymättömään toimintaan, minää tukevan attribuutioerheen käytön vähäisyys ja epäonnistumisen attribuoiminen omaan itseen ja onnistumisen attribuointi ulkoisiin tekijöihin (Nurmi ym., 1994) Strategia johtaa toistuvaan epäonnistumiseen ja kielteiseen palautteeseen sekä

epäonnistumisten että onnistumisten jälkeen. Se myös entuudestaan vahvistaa strategian käyttöön johtanutta negatiivista minäkäsitystä ja saattaa liittyä työelämään ja yhteiskuntaan sopeutumisen pulmiin.

Esimerkkeinä muista kirjallisuudessa esiintyvistä strategioista voi mainita erityisesti opiskelutilanteiden yhteydessä tutkitut *defensiivis-pessimistisen ja optimistisen strategian* (Norem & Cantor, 1986a, 1986b). Yksilöt, joita luonnehtii defensiivinen pessimismi, asettavat itselleen epärealistisen alhaisia tavoitteita ja kokevat ahdistusta tilanteissa, jotka herättävät heissä halua onnistua (Norem, 1989). Heillä on alhainen itsetunto ja vähäinen taipumus käyttää minää tukevaa attribuutioerhettä ja heistä tuntuu, että he eivät pysty kontrolloimaan tilannetta (Norem, & Cantor, 1986a). He kuitenkin paneutuvat tehtäviin, jotka kokevat tärkeiksi saavuttaa ja suoriutuvat itse asiassa hyvin vaativistakin tilanteista. Optimistit taas asettavat itselleen realistisen korkeita tavoitteita perustuen aikaisempiin onnistumisiinsa eivätkä tunne itseään erityisen ahdistuneiksi haastavien tilanteiden edessä (Norem 1989). He myös käyttävät minää tukevaa attribuutioerhettä ja heidän itsetuntonsa on hyvä (Cantor, Norem, Niedenthal, Langston, & Brower, 1987).

Erilaisten strategioiden käytöllä on havaittu selviä yhteyksiä hyvinvointiin. Nuorilla esiintyvä ongelmakäyttäytyminen, huono itsetunto ja masennusoireet voivat ainakin osittain liittyä epätarkotuksenmukaisten kognitiivisten strategioiden ja attribuutioiden käyttöön haastavissa tilanteissa (Berzonsky, Nurmi, Kinney, & Tammi, 1999). Tutkimuksissa on havaittu, että menestyksellisiä strategioita käyttävät yksilöt arvioivat psyykkisen hyvinvointinsa paremmaksi kuin tehottomia strategioita käyttävät (Eronen & Nurmi, 1999) ja tehottomilla strategioilla puolestaan on yhteys stressin kokemiseen (Haavisto, 2000). Heikon itsetunnon omaavat yksilöt turvautuvat helpommin itseä vahingoittavaan strategiaan (Kimble, Kimble, & Croy, 1998). Epäonnistumiseen liittyvien epämiellyttävien tunteiden välttely ja itsetunnon suojeleminen itseä vahingoittavalla strategiolla voi tapahtua hyvinvoinnin kustannuksella (Baumeister & Scher, 1988).

Tehottomia strategioita käyttävien yksilöiden ajatellaan hyötyvän interventioista, joilla vaikutetaan ajattelu- ja toimintatapojen eri aspekteihin. Interventiossa voidaan pyrkiä esimerkiksi vähentämään epäonnistumisen ennakointia ja tarvetta keksiä tekosyitä haasteellisen tehtävän kohdatessa sekä lisäämään tehtävän suunnitteluun keskittymistä tehtävääirrelevantin toiminnan sijasta (Nurmi ym., 1992). Toiseksi interventio voi kohdistua kausaaliattribuutioiden muuttamiseen minää tukevan erheen

käytön suuntaan (Abramson ym., 1978). Heikon itsetunnon omaavat yksilöt voivat myös hyötyä itsetunnon tukemisesta ennen suoritusta (Kimble, Kimble, & Croy, 1998). Syrjäytymisvaarassa oleviin nuoriin kohdistuvissa interventioissa olennaisia elementtejä ovat esimerkiksi tulevaisuutta koskevien tavoitteiden luomisen ja toiminnan suunnittelun ja toteuttamisen tukeminen sekä omia vaikutusmahdollisuuksia koskevien uskomusten ja asenteiden vahvistaminen. Näiden tavoitteiden saavuttamisen keinoina voi olla erilaisia toiminnallisia vaikuttamistapoja, joita nuorille suunnattuun työpajatoimintaan on pyritty sisällyttämään.

Nuorten työpajatoiminnan lähtökohtana on pidetty urasuunnitteluvalmiuksien parantamisen sekä koulutukseen ja työelämän aktivoimisen ohella kokonaisvaltaista nuoren elämäntilanteen huomioimista (Melametsä, 2000). Työpajojen tausta-ajattelussa onkin nähtävissä pyrkimystä nuorten elämänhallinnan tukemiseen ja kehittämiseen. Elämänhallinnan mekanismeilla viitataan toimintamuotoihin ja psyykkisiin operaatioihin, jolla pyritään ehkäisemään, välttämään tai kontrolloimaan emotionaalista rasitusta (Sinisalo, 1986). Elämänhallinnassa on kyse ihmisen ja hänen maailmansa suhteista ja niistä merkityksistä, jotka sisältyvät näihin suhteisiin. Nuoren kasvaminen omaehtoiseen ja itsenäiseen toimijuuteen edellyttää elämänhallintaa, jonka saavuttamisessa lähiyhteisön sosiaaliset suhteet ovat olennainen voimavara. Puutteellinen elämänhallinta merkitsee usein näihin sosiaalsiin suhteisiin liittyviä ongelmia tai jopa niiden puutetta (Sinisalo, 1986).

Nykyään ajatellaan, että yksilöt suuntaavat ja ohjaavat omaa kehitystään ja pyrkivät optimoimaan kehityksellisiä mahdollisuuksiaan, eivätkä ole passiivisesti olosuhteiden armoilla (Brandtstädter, 1984, 1989). Elämänkulkua ohjaavia tekijöitä ovat kulttuuristen normien ja odotusten lisäksi kehitykselliset ja ikätehtäviin liittyvät kontrolliuskomukset. Oman elämän ohjaamisen keinoja ovat mm. tavoitteiden asettaminen, tavoitteiden saavuttamiseksi vaadittavan toiminnan suunnittelu ja siihen sitoutuminen (Cantor, 1990; Nurmi, 1993). Tavoitteet ja niiden toteutumisen todennäköisyys ovat yhteydessä psyykkiseen hyvinvointiin (Karoly, 1993). Kehitystehtävien mukainen suuntautuminen lisää itsearvostusta ja henkistä hyvinvointia, kun taas vaikeudet sovittaa omia henkilökohtaisia tavoitteitaan ja ikään liittyviä kehitystehtäviä, altistavat hyvinvoinnin ongelmille (Nurmi, 1989). Tulevaisuuden tavoitteet ovat haasteita, unelmia tai tavoitteita, joita yksilö luo itselleen hallitakseen ja optimoidakseen omaa elämäänsä. Työpajoihin osallistuneilta syrjäytymisvaarassa olevilta nuorilta on havaittu tyypillisesti puuttuvan selkeä näkemys

tulevaisuuden odotuksistaan ja suunnitelmistaan (Aaltojärvi, 1995). He suhtautuvat tulevaisuuteen kriittisesti ja ajattelevat, ettei sitä kannata suunnitella, sillä haaveilta voi pudota pohja. Nämä nuoret näkevät tulevaisuuden kuvissaan usein mahdollisena tai todennäköisenä pajajakson jälkeisen työttömyyskauden.

Hyvään selviytymiseen nuoruusiässä vaikuttavat mm. koettujen onnistumisten ja epäonnistumisten tulkinta sekä kyky oppia vaikeuksista ja taito kääntää haasteet ja vaikeudet voitoiksi (Rönkä, 1992), positiivinen näkemys itsestä (Lazarus & Folkman, 1984) sekä ongelman ratkaisuun liittyvät sosiaaliset kyvyt (Hauser & Bowlds, 1990). Suhteet muihin nuoriin ovat tärkeitä siltoja, jotka vievät heitä kohti psykologista kasvua ja sosiaalista kypsyyttä (Savin-Williams & Berndt, 1990). Ystävyys-suhteet ovat myös tärkeitä vanhempia korvaavia läheisiä nuorille, jotka haluavat osoittaa psykologista riippumattomuutta vanhemmista jo ennen täyttä itsenäisyyttä (Erikson, 1994). Läheisten ystävyys-suhteiden olemassaololla on myönteinen vaikutus nuoren psykologiseen ja sosiaaliseen sopeutumiseen uusissa tilanteissa (Savin-Williams, & Berndt, 1990) ja sosiaalisten suhteiden puutteet puolestaan ovat riski hyvinvoinnille ja myöhemmälle kehitykselle (Savin-Williams, & Berndt 1990; Langston, & Cantor, 1989). Voidaan olettaa, että ajattelu- ja toimintastrategioiden laadulla on suuri merkitys myös sosiaalisissa tilanteissa (Jackson, 1993).

Nuoruus on elämänvaiheena erityisen syrjäytymisherkkää aikaa (Jyrkämä, 1986). Nuoruusiässä syrjäytyminen voi merkitä esimerkiksi koulutuksen, työn ja sosiaalisten suhteiden ulkopuolelle jäämistä, mikä supistaa yksilön toimintamahdollisuuksia (Lehtonen, Heinonen, & Rissanen, 1986). Eri alojen tukijoiden hieman toisistaan eroavat syrjäytymisen määritelmät perustuvat toisistaan poikkeaviin yhteiskuntatieteellisiin tai -poliittisiin keskusteluyhteyksiin ja traditioihin. Syrjäytyminen on nähty huono-osaisuutena ja sosiaalisten ongelmien kasautumisena, jolle on yksilön näkökulmasta tyypillistä moniongelmaisuus (Siljander, 1996). Yleensä syrjäytyminen nähdään suhteena yhteiskuntaan, sen ulkopuolelle tai reuna-alueille joutumisena. Syrjäytymisen voidaan siis ajatella olevan yhteiskuntatieteellinen käsite enemmän kuin pelkästään psykologinen. Jyrkämän (1986) mukaan syrjäytymisestä puhuttaessa olisi pyrittävä määrittelemään myös, mistä ja miten yksilöt syrjäytyvät. Aikuistumisen kynnyksellä käynnistyvä syrjäytymiskehitys voi olla seurausta toisaalta suuntautumisesta muuhun kuin kehitystehtävien ratkaisemiseen ja toisaalta vähäisestä uskosta omiin vaikutusmahdollisuuksiin (Nurmi ym., 1992). Nuorella, joka on syrjäytymisvaarassa, omien elinehtojen muokkaamisen ja elämän hallinnan

mahdollisuudet saattavat olla heikentyneet. Syrjäytymiskehityksen katkaisemiseksi olisi tärkeää pyrkiä palauttamaan nuoren usko itseensä ja omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa (Nurmi & Salmela-Aro, 1992).

Työttömyys, joka ajoittuu ammatin etsimisen, työelämään sitoutumisen ja työelämään sosiaalistumisen kriittiseen elämänvaiheeseen (Jyrkämä, 1978), voi heikentää nuoren kehitystehtävistä suoriutumista ja muodostaa uhan identiteetin muodostumiselle (Sinisalo, 1986). Työttömyyden vaikutukset voivat näkyä nuorilla masennusoireiluna sekä tulevaisuuden perspektiivien hämärtyminenä ja epävarmuuden tunteina. Työttömyys voi myös myötävaikuttaa asennoitumiseen, jonka mukaan yksilöllä ei ole paljon vaikutusmahdollisuuksia oman tilanteensa parantamiseen, mikä taas saattaa vähentää uskoa itsen ja omiin mahdollisuuksiin (Piri ym., 1998). Työttömyys ei kuitenkaan aina ole pelkästään kielteinen asia nuoren elämässä (Fryer, 1997), eikä työttömyyttä myöskään voi sinänsä samaistaa syrjäytymiseen, sillä nuorilla työttömyys on yleensä väliaikaista (Jyrkämä, 1986). Ellei työttömyys merkitse kovin suurta muutosta yksilön elämäntilanteessa, se ei välttämättä muodostu suureksi rasisustekijäksi. Jos nuori tietää ja kokee työttömyyden väliaikaiseksi tilanteeksi, ja jos tulevaisuuden tavoitteet lyhyemmällä aikavälillä ovat muualla kuin välittömässä työelämään sijoittumisessa, on jopa mahdollista hyödyntää työttömyysaikaa positiivisella tavalla tavoitteiden ja suunnitelmien eteenpäin viemisessä (Sinisalo, 1986). Erilaiset ajattelu- ja toimintastrategiat voivat vaikuttaa myös työllistymiseen (Åkerman, 2000).

Työttömyyden ohella koulutuksen keskeyttämistä on tutkittu olennaisena syrjäytymiskehitykseen nuoruusiässä vaikuttavana tekijänä. Termiä ”kouluallergikko” (Takala, 1992) on toisinaan käytetty viittaamaan perus- tai ammatillisen koulutuksen keskeyttäneisiin työttömiin nuoriin, jotka eivät halua koulutukseen eivätkä tunnu tietävän, mikä heitä kiinnostaa tai mitä he haluaisivat tehdä. Työpajatoimintaan osallistuvista nuorista huomattava osa onkin jättänyt koulunsa kesken. Paakkunaisen (1995) tutkimuksessa työpajojen nuorista oli peruskoulutuksen, ammatillisen koulutuksen ja lukion keskeyttäneitä kutakin noin 13 %.

Ensimmäiset työpajat perustettiin Suomeen 1980-luvun puolivälissä (Nyyssölä, 1999). Laman ja lisääntyneen nuorisotyöttömyyden myötä pajatoiminta on 1990-luvulla kasvanut vauhdilla ja vuonna 1999 pajoja oli jo noin 360 eri puolilla Suomea ja niissä työskenteli noin 8000 nuorta (Laakso, 1999). Työpajat toimivat yleisimmin omina

projekteinaan kuntien ylläpitäminä (Melametsä, 2000). Pajat saavat rahoituksensa mm. työvoimahallinnolta, opetusministeriöltä ja kunnilta, lisäksi osa pajoista saa ESR-tukea.

Nuorten työpajat pyrkivät työllistämään nuoria joustavin muodoin (Vihiniemi, 1993). Työpajoilla voidaan välttää koulun ja työelämän hierarkiat, jolloin nuoret saavat tuntuman siitä, millä tavoin he onnistuvat itse ohjaamaan omia elämänprosessejaan (Tissari, 1998). Työpajan työtehtävät voivat vaihdella autonkorjauksesta tekstiilitöihin ja kierrätykseen sekä ns. luovempiin tehtäviin, kuten musiikin ja taiteiden parissa työskentelyyn, eivätkä työpajat toimi välttämättä vain yhdessä paikassa, vaan työtä voidaan tehdä myös toimipaikan ulkopuolella. Kokkolassa 1995 käynnistynyt nuorten työllistämisen- ja aktivoimisprojekti, Tienesti, johon tämän tutkimuksen aineisto perustuu, on rakentunut laaja-alaiseksi verkostohankkeeksi. Sen toimintaan osallistuu vuosittain noin 200 työtöntä alle 25-vuotiasta nuorta (Melametsä, 2000). Keskeisiä elementtejä projektissa ovat työpajatoiminta sekä nuorten ohjaava koulutus (Ponnari-kurssit). Kokkolan Tienestissä toimii useita erilaisia työpajoja, joissa nuoret voivat työskennellä sekä kädentaitoihin liittyvissä töissä kuten puutyöt, autonkorjaus ja ompeleminen, että luovuutta ja ilmaisutaitoa vaativissa media- ja taidealan projekteissa.

Työpajakokemuksista tehdyissä selvityksissä nuoret ovat valitelleet työllistämiskokemuksensa lyhyttä, sillä useimmilla pajoilla on mahdollisuus työllistää nuori vain puoleksi vuodeksi. Pajajakson jälkeen nuorilla ei useinkaan ole tietoa jatkosta ja tulevaisuus näyttäytyy heille epävarmana työllistymisen suhteen (Aaltojärvi & Paakkunainen, 1995). Myös alhainen palkka sekä ajoittainen töiden vähyys ovat olleet tyytymättömyyden aiheita (Paakkunainen, 1995; Sneck, 2000). Suurimmalla osalla nuorista työpaikka tai ammatillinen suuntautuminen on vielä työpajajakson jälkeenkin löytymättä (Sneck, 2000).

Työpajojen vaikuttavuuden indikaattorina on yleensä pidetty nuorten sijoittumista työmarkkinoille. Seurannan ajankohta on vaihdellut siten, että se on voinut olla heti työpajajakson jälkeen tai 6, 12 tai 18 kuukautta työpajajakson jälkeen, ja joskus samojen nuorten tilannetta on seurattu useina eri ajanjaksoina. Projektien tavoitteena on tyypillisesti ollut se, että puolet työpajoilla työskennelleistä nuorista olisi sijoittunut koulutukseen tai työhön pajajakson jälkeen. Tämä tavoite on pääosin toteutunut Suomessa tehdyissä tutkimuksissa (mm. Laakso, 1999; Mikkola 1999; Niskakoski, 1998; Virtanen, 1998). Työpajoille osallistuneiden nuorten työttömyysaste seurantakyselyn ajankohtana on eri tutkimuksissa vaihdellut 34 % ja 57 % välillä (mm. Laakso, 1999; Virtanen, 1998). Työllistymisellä mitatun vaikuttavuuden arvioinnin

ongelmana on kuitenkin se, että nuorten työllistyminen tai koulutukseen hakeutuminen pajajakson jälkeen ei välttämättä johdu pajaprojektista vaan erilaisista väliintulevista muuttujista, kuten muutoksista yleisessä työllisyystilanteessa tai elämäntilanteessa (Vehviläinen, 1999). Tämän takia onkin tarkoituksenmukaista mitata myös työllisyystilastoissa näkymättömiä vaikutuksia ja selvittää nuorten itsensä kokemia muutoksia.

Työpajatoimintaan osallistuneet nuoret ovat itse nähneet pajoilla myönteisiä vaikutuksia (esim. Laakso, 1999; Mikkola, 1999; Niskakoski, 1998; Tissari, 1998; Vehviläinen, 1999; Virtanen, 1998). Suuri osa nuorista on kokenut itsetuntonsa ja itseluottamuksensa parantuneen pajajakson aikana (Paakkunainen, 1995; Tissari, 1998). Tämän ajatellaan johtuvan siitä, että työpajat tarjoavat nuorille mahdollisuuden sosiaalisten taitojen koetteluun ja kehittämiseen (Paakkunainen, 1995). Vaikka työpajojen sosiaalinen merkitys on useimpien nuorten mielestä ollut ammatillista hyötyä suurempi, nuoret ovat kokeneet myös kartuttaneensa lisää ammatillisia valmiuksia ja saaneensa tarpeellista työkokemusta työpajoilla (Söderlund, 1995; Tissari, 1998; Virtanen, 1998). Pajat ovat myös ylläpitäneet tai lisänneet nuorten motivaatiota hakeutua koulutukseen ja työmarkkinoille (Tissari, 1998) sekä lisänneet nuorten päämäärätietoisuutta (Karjalainen, 1999) ja tulevaisuudenuskkoa (Tissari, 1998). Nuoret arvioivat, että säännöllinen päivärytmi, mielekäs tekeminen ja oman vastuun lisääntyminen työpajoilla työskennellessä ovat parantaneet heidän elämänhallintaansa ja helpottaneet itsenäistymistä (Laakso, 1999).

Työpajaprojekteihin liittyy usein myös monipuolista koulutusta, joka on vaihdellut paikkakunnittain (Virtanen, 1998). Koulutus voi olla työvoimapoliittista ohjaavaa koulutusta, atk-koulutusta, täydentävää ammatillista koulutusta tai elämänhallintaa tukevaa koulutusta. Koulutus on eri työpajoilla ollut varsin erilaista perustuen mm. siihen, että koulutukseen osallistuneiden nuorten lähtökohdat ovat eri projekteissa vaihdelleet. Alla kuvataan esimerkkinä yksityiskohtaisemmin Kokkolan Tienesti-projektiin sisältyvää Ponnari-kurssiksi nimettyä ohjaavaa koulutusta. Ponnarin tavoitteena on aktivoida ja työllistää nuoria, helpottaa nuorten ammatinvalintaa, parantaa opiskelu- ja työelämäntaitoja sekä lisätä itseohjautuvuutta ja itsetuntemusta (Melametsä, 2000). Koulutus voi sisältää lähiopetusta, ryhmätyöskentelyä, työpaikka- ja oppilaitosvierailuja sekä erilaisia tiedonhankintaprojekteja. Koulutuksen sisältö rakennetaan joustavasti nuorten tarpeiden mukaisesti siten, että nuoret itse aktiivisesti osallistuvat suunnitteluun ja kouluttajan tehtäväksi jää pyrkiä selvittämään nuorten

odotuksia ja toiveita. Koulutukseen liittyy myös yksilöohjausta sekä mahdollisuus psykologisiin testauksiin, joilla kartoitetaan voimavaroja ja ammattisuuntautuneisuutta. Ohjaavan koulutuksen tavoitteena on aktivoida ja työllistää nuoria, helpottaa nuorten ammatinvalintaa, parantaa opiskelu- ja työelämäntaitoja sekä lisätä itseohjautuvuutta ja itsetuntemusta. Keskeistä on nuoren yksilöllisen ja itsenäisen elämänhallinnan perustan rakentuminen.

Työllistämiprojektien toteutus ja niitä koskeva palaute on vaihdellut paikkakunnittain. Kokkolan Tienesti-projektiin osallistuneet nuoret ovat yleensä ottaen olleet varsin tyytyväisiä koulutukseen (Mikkola, 1999; Niskakoski, 1998), mutta aina koulutukseen osallistuneet nuoret eivät kokeneet sitä mielekkääksi (Virtanen, 1998). Kokkolan ohjaavaan koulutukseen osallistuvilta nuorilta sekä koulutuksen vetäjiltä saadun palautteen mukaan erityisen hedelmällistä on se, että ryhmät ovat heterogeenisiä (Melametsä, 1997, 2000). Ryhmän heterogeenisyys auttaa nuoria tarkastelemaan omaa elämäänsä ja ammatillista tulevaisuuttaan laaja-alaisesti sekä ymmärtämään ja hyväksymään ihmisten erilaisuutta (Melametsä, 2000). Ohjaavan koulutuksen on nähty toimivan myös varsin hyvin nuorten ammatinvalinnan selkeyttäjänä. Se on myös virittänyt nuoria ajattelemaan ja ottamaan vastuuta omasta elämästä.

Tässä tutkimuksessa kartoitettiin Kokkolan Tienesti-projektiin osallistuneiden nuorten kokemuksia ja mielipiteitä sekä ohjaavan koulutuksen että työpajojen toteutuksesta ja heidän arvioitejaan toiminnan vaikuttavuudesta myöhempään elämäänsä. Lisäksi kyselyssä selvitettiin nuorten ajattelu- ja toimintastrategioita saavutustilanteissa ja masennusoireiden ja itsetunnon kautta arvioitua hyvinvointia. Näiden yhteyksiä tarkasteltiin sekä nuorten arviointeihin työllistämiprojektista että heidän kyselyn aikaiseen työvoimapoliittiseen tilanteeseensa. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, onko ajattelu- ja toimintastrategioilla yhteyksiä nuorten hyvinvointiin ja heidän kokemuksiinsa työllistämiprojektista. Tutkimus laajentaa näin aiempia vastaavia selvityksiä tarkastelemalla työpajanuorten kokemuksia erityisesti heidän käyttämiensä ajattelu- ja toimintastrategioiden menestyksellisuuden ja hyvinvoinnin näkökulmasta.

2. MENETELMÄT

2.1. Tutkittavat

Tutkittavina oli 95 nuorta, 59 poikaa (62%) ja 36 tyttöä (38%), jotka olivat osallistuneet Kokkolan kaupungin *Tienesti-projektiin* vuosina 1996-2000. Nuoret olivat syntyneet vuosina 1973-1982 (mediaani 1978), ja siten kyselyajankohtana he olivat 19-28 -vuotiaita. Tutkimus oli osa Tienesti-projektin loppuarviointia, joka toteutettiin Kokkolan kaupungin toimeksiannosta.

Tutkimuksen alustavana valintaperusteena oli, että nuori oli osallistunut sekä Tienesti-projektin *Ponnari-koulutukseen* että työskennellyt yhdellä tai useammalla Tienestin *työpajalla*. Ohjaavan koulutuksen käyneistä nuorista oli olemassa listat ja pajatoimintaan osallistuneista nuorista omat listansa, joista yhdistelemällä saatiin noin 300 nuorta käsittävä lista. Koska tutkimus toteutettiin toimeksiannotona Tienesti-projektin loppuraporttiin liittyen, aikaa, joka oli kulunut näiden nuorten koulutukseen/työpajatoimintaan osallistumisen ja kyselyyn vastaamisen välillä, ei voitu vakioida, vaan se vaihteli arviolta parista kuukaudesta lähes viiteen vuoteen.

Aineiston keruun ensimmäisessä vaiheessa nuorille pyrittiin soittamaan henkilökohtaisesti ja motivoitiin näin vastaamaan kyselyyn. Samalla varmistettiin heidän osoitetietonsa. Puhelimitse saatiin tavoitettua 130 nuorta, jolle lähetettiin kyselylomake. Niiden nuorten osoitetiedot, joita ei saatu puhelimitse tavoitettua, tarkistettiin Kokkolan kaupungin osoiterekisteristä. Osoiterekisteristä oli saatavilla vain niiden nuorten tiedot, jotka asuivat yhä Kokkolassa, ja tällaisia nuoria löytyi rekisteristä 59. Osoitetiedot saatiin siten kaikkiaan koskien 189 Ponnari-koulutukseen ja työpajaan/pajoihin osallistunutta nuorta. Näille nuorille lähetettiin kyselylomake (ks. Liite 1) sekä kirje (ks. Liite 2), jossa kerrottiin tutkimuksen tarkoituksesta ja annettiin ohjeita lomakkeen palauttamisesta.

Kyselyn ensimmäisellä kierroksella lomakkeen palautti 73 nuorta. Vastausprosentin nostamiseksi lomakkeen palauttamatta jättäneille lähetettiin

kehoituskirje (n = 101) (ks. Liite 3), tai heille soitettiin (n = 15) ja pyydettiin täyttämään ja palauttamaan lomake. Kehoituksen jälkeen lomakkeen palautti 22 nuorta, joten lopullinen vastaajien määrä oli 95 (50 % kyselyn saaneista). Tytöistä suurempi osa (62.1 %) vastasi kyselyyn kuin pojista (45.0 %) ($\chi^2(1, 189) = 4.7, p \leq .05$) (Ks. Taulukko 1). Kyselyyn vastanneista nuorista jokainen oli osallistunut ohjaavaan koulutukseen, mutta lopullisesta otoksesta 86 nuorta (90.5 %) oli ollut työpajalla. Koska tutkielman ohella laaditaan myös projektin loppuraportti, analyysit toteutettiin kaikkien kyselyyn vastanneiden aineistossa.

Taulukko 1. Kyselyyn vastanneet sukupuolittain (%)

Vastasi kyselyyn	Sukupuoli		
	Tyttö	Poika	Yht.
Vastasi kyselyyn	62.1	45.0	100.0
Ei vastannut kyselyyn	37.9	55.0	100.0

2.2. Tutkimusmenetelmät

Tutkittaville lähetettiin kaksiosainen kyselylomake (ks. Liite 1), jonka ensimmäinen osa koski Tienesti-työllistämishanketta (työpajat sekä ohjaava koulutus Ponnari) sekä taustatietoja. Toinen osa koostui SAQ-testistä (Strategy and Attribution Questionnaire; Nurmi, Salmela-Aro, & Haavisto, 1995), itsetunnon arviointiskaalasta (Rosenberg, 1979) sekä masennusoireiden arviointiskaalasta (Beck, Rush, Shaw, & Emery, 1979).

Tienesti-projektia koskevat kysymykset. Ensimmäisenä kartoitettiin nuorten sen hetkinen työvoimapolitiittinen tilanne ja koulutustausta. Sen jälkeen nuorilta pyydettiin arvioita koskien sitä, missä määrin 1) he olivat kaikkiaan tyytyväisiä ohjaavaan koulutukseen (Ponnari) sekä 2) pyydettiin nuoria arvioimaan, miten tärkeinä he pitivät koulutuksen eri osia (kahdeksan osiota asteikolla 1-5: 1 = ei ollenkaan tärkeä, 5 = erittäin tärkeä) ja 3) oliko koulutus vaikuttanut heidän mielestään jollakin tavoin heidän

myöhempään elämäänsä (kahdeksan osiota, vastausvaihtoehdot ”kyllä” tai ”ei”). Kysymysten sisällöt valittiin sen perusteella, mitä projektissa mukana olleet nuoret olivat aikaisemmin tuoneet esille teemahaastatteluisissa (Melametsä, 1997) ja puhelinhaastatteluisissa (Niskakoski, 1998).

Seuraava osuus koski työpajatoimintaan osallistumista. Vastaavalla tavalla kuin ohjaavan koulutuksen suhteen nuoret arvioivat 1) yleistä tyytyväisyyttä pajajaksoon sekä 2) pajajakson eri osa-alueiden tärkeyttä (yhdeksän osiota asteikolla 1-5: 1 = ei ollenkaan tärkeä, 5 = erittäin tärkeä) ja 3) pajajakson vaikutuksia heidän myöhempään elämäänsä (seitsemän osiota, vastausvaihtoehdot ”kyllä” tai ”ei”). Työpajoja koskevien kysymysten laadinnassa käytettiin samoja teemoja kuin projektiin osallistuneet nuoret olivat tuoneet esille Tienesti-projektia koskevissa aikaisemmissa selvityksissä (Melametsä, 1997; Niskakoski, 1998) sekä muita työpajaprojekteja koskevissa tutkimuksissa (mm. Paakkunainen, 1995; Söderlund, 1995).

SAQ-testi (Strategy and Attribution Questionnaire; Nurmi, Salmela-Aro & Haavisto, 1995). SAQ-testi on kehitelty arvioimaan useiden erilaisten ajattelu- ja toimintastrategiatapojen käyttöä samanaikaisesti (Nurmi, Salmela-Aro, & Haavisto, 1995). SAQ-testistä valittiin tätä tutkimusta varten kuusi osaskaalaa, jotka kartoittavat toimintatapoja saavutustilanteissa. Sosiaalisissa tilanteissa käytettäviä strategioita kartoittavat osaskaalat jätettiin siten tutkimuksesta pois. Saavutustilanteiksi voidaan lukea työpajatoimintaan ja ohjaavaan koulutukseen osallistuminen sekä työhön ja koulutukseen hakeutuminen. Osiot koostuivat väitteistä, joihin nuoret vastasivat 4-portaisella Likert-skaalalla (1 = täysin eri mieltä, 4 = täysin samaa mieltä).

- 1) *Onnistumisen ennakointi* -osaskaala (osiot 1, 9, 15, 21 ja 26) arvioi sitä, missä määrin henkilö uskoo onnistuvansa saavutustilanteissa eikä pelkää epäonnistumista. Tämän osaskaalan sisäinen reliabiliteetti Cronbachin α -kertoimella mitattuna oli .72.
- 2) *Tehtävään liittymätön toiminta* -osaskaala (osiot 2,10, 16, 23 ja 27) arvioi, missä määrin henkilö on taipuvainen toimimaan saavutustilanteessa tavalla, joka estää häntä onnistumasta tehtävässä. Tämän osaskaalan odotetaan kartoittavan itseä vahingoittavan strategian käyttöä (Jones & Berglas, 1987) (Cronbachin α = .75).
- 3) *Sosiaalinen tukeutuminen* -osaskaala (osiot 7, 12, 17, 24 ja 28) kartoittaa sitä, missä määrin yksilö etsii tukea muilta ihmisiltä saavutustilanteissa. (Cronbachin α = .75).

- 4) *Reflektiivinen ajattelu* –osaskaala (osiot 5, 13, 19, 25 ja 29) arvioi, kuinka paljon yksilö miettii ja harkitsee etukäteen erilaisia ratkaisuja, ennen kuin lähtee ratkomaan ongelmaa. (Cronbachin $\alpha = .78$).
- 5) *Hallintauskomukset* –osaskaala (osiot 4, 8, 14, 20 ja 30) arvioi, missä määrin yksilö uskoo itse kontrolloivansa tilannetta verrattuna siihen, että hän uskoisi ulkoisten tekijöiden vaikuttavan tilanteeseen. Tämä osio kartoittaa opittu avuttomuus –strategian (Abramson ym., 1978) käyttöä. (Cronbachin $\alpha = .42$).
- 6) *Minää tukeva attribuutioerhe* –osaskaala (osiot 3,6, 11, 18, 22 ja 31) arvioi, missä määrin yksilö on taipuvainen käyttämään minää tukevaa attribuutioerhettä (Zuckerman, 1974) (Cronbachin $\alpha = .36$).

Sisäinen reliabiliteetti oli kohtalaisen hyvä muilla, paitsi hallintauskomuksia ja minää tukevaa attribuutioerhettä arvioivilla osaskaaloilla. Hallintauskomusten sisäinen reliabiliteetti on ollut melko huono aiemminkin (Nurmi, Salmela-Aro & Haavisto, 1995), mutta toistomittauksen reliabiliteetin on todettu olleen hyvä ($r = .70$).

Itsetunnon vahvuus. Itsetunnon vahvuutta mitattiin Rosenbergin itsetunnotmitan suomenkielisellä versiolla (Rosenberg, 1979), joka koostui kymmenestä väitteestä (Ks. Liite 1, kysymykset nro. 32-41). Väitteet koskivat yksilön käsitystä itsestään ja niihin vastattiin 4-portaisella Likert-skaalalla (1= täysin erimieltä, 4 = täysin samaa mieltä). Itsetunnotskaalan sisäinen reliabiliteetti oli varsin hyvä (Cronbachin $\alpha = .86$).

Masennusoireet. Masennusoireiden määrää mitattiin Beckin depressiomitalla (Beck ym., 1979) (ks. Liite 1, kysymykset nro. 42-54). Nuoria pyydettiin arvioimaan 13 väitteen paikkansapitävyyttä itsensä kohdalla 5-portaisella Likert-skaalalla (1 = ei pidä lainkaan paikkaansa, 5 = pitää täysin paikkansa). Myös tämän mitan sisäinen reliabiliteetti oli korkea (Cronbachin $\alpha = .91$).

2.3. Aineiston analysointi

Nuorten kyselyajankohdan aikainen työvoimapolitiittinen tilanne, heidän tyytyväisyytensä työllistämiprojektiin sekä heidän mielipiteensä projektin

vaikutuksista raportoidaan prosenttitaulukoin ja nuorten arvioinnit työllistämiprojektin eri osa-alueista esitetään keskiarvoina. Luokitteluasteikollisiksi muunnettujen masennusoireiden, itsetunnon vahvuuden sekä ajattelu- ja toimintastrategioiden (SAQ-testin osaskaalojen summapistemäärät) yhteyksiä nuorten työvoimapoliittiseen tilanteeseen analysoitiin χ^2 -testillä. Samoin meneteltiin tarkasteltaessa masennusoireiden määrän, itsetunnon vahvuuden ja ajattelu- ja toimintastrategioiden yhteyksiä vastaajien sukupuoleen. Masennusoireiden, itsetunnon vahvuuden ja ajattelu- ja toimintastrategioiden yhteyksiä nuorten arviointeihin työllistämiprojektin eri osa-alueista tarkasteltiin korrelaatioanalysein. Masennusoireiden määrää, sosiaalinen tukeutuminen- ja reflektiivinen ajattelu -osaskaalan pistemääriä koskevissa korrelaatioanalyseissa käytettiin jakaumien vinouden vuoksi Spearmanin korrelaatiokerrointa.

3. TULOKSET

3.1. Nuorten työllisyystilanne ja koulutusura

Nuorista suurin osa oli kyselyä tehtäessä yhä opiskelemassa (Ks. Taulukko 2.). Työttömänä ja työelämässä olevien osuus oli miltei sama, noin neljännes vastaajista. Työllistämistoimenpiteiden varassa työskentelevien osuus tässä aineistossa oli pieni; vain muutama nuorista oli työharjoittelussa (n = 9) ja yksi oli työkokeilussa.

Taulukko 2. Nuorten kyselyn aikainen työvoimapolitiittinen tilanne

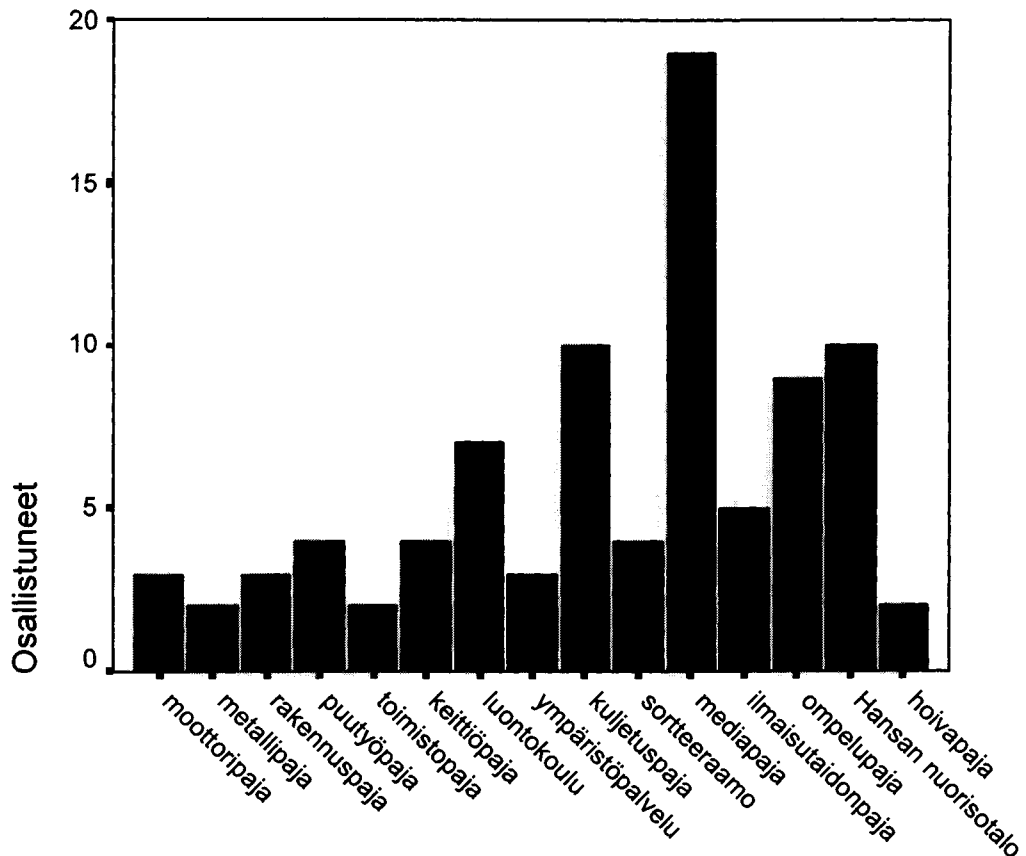
Tilanne	n	%
Työelämässä	24	25.3
Opiskelemassa	33	34.7
Työttömänä	23	24.2
Työharjoittelussa	9	9.0
Oppisopimuskoulutuksessa	1	1.0
Muu	4	4.2 ¹
Yhteensä	94	100.0

¹ äitiyslomalla (n=2), sairauseläkkeellä (n=1), työkokeilussa (n=1)

Nuorista 28 prosentilla oli takanaan yksi tai useampia keskeytyneitä koulutuksia eri oppilaitoksissa. Näistä koulutuksen keskeyttäneistä nuorista suurin osa, peräti 39 %, oli tutkimushetkellä työttömänä, 33 % oli työharjoittelussa, 25 % työelämässä ja 27 % opiskelemassa.

3.2. Kokemukset ohjaavasta koulutuksesta ja työpajoihin osallistumisesta

Nuorten jakautuminen työpajoille. Kyselyyn vastanneiden nuorten keskuudessa oli eniten mediapajalle osallistuneita (ks. Kuvio 1). Myös Hansan nuorisotalo, ompelupaja, kuljetuspaja ja luontokoulu olivat suosittuja työpajoja.

Kuvio 1. Nuorten osallistuminen työpajoille

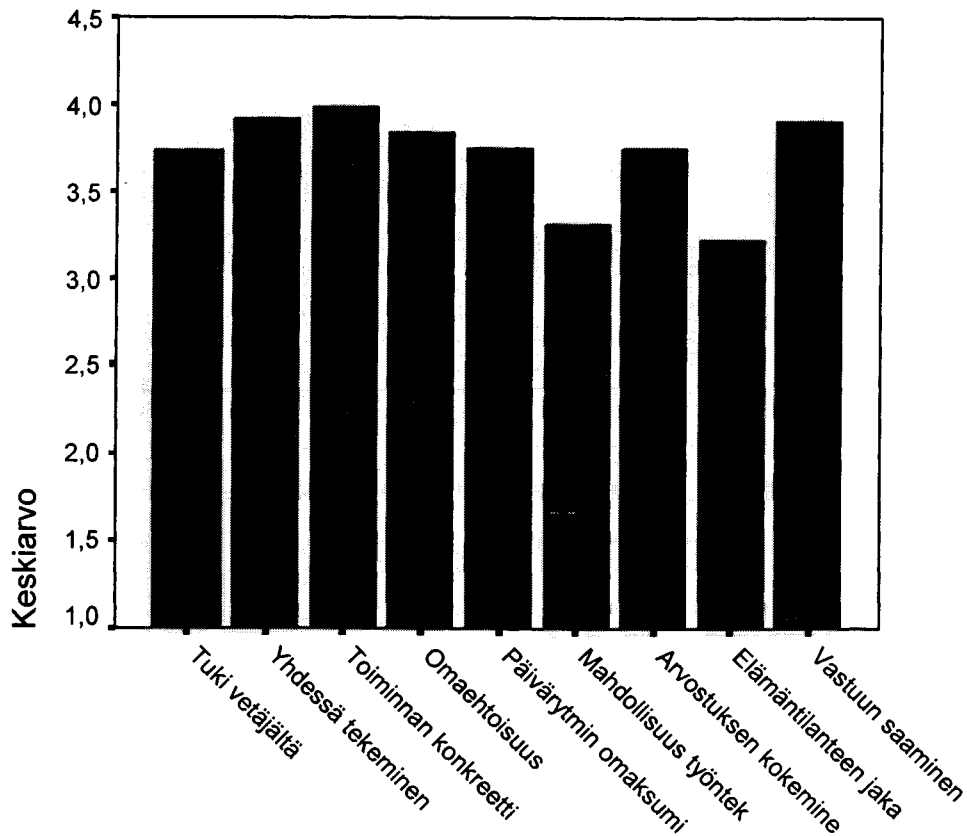
Yleinen tyytyväisyys. Kun nuoria pyydettiin arvioimaan, miten tyytyväisiä he yleisesti ottaen olivat ohjaavaan koulutukseen ja pajajaksoon viisiportaisella asteikolla (1 = erittäin tyytymätön, 5 = erittäin tyytyväinen), he arvioivat työllistämistoimenpiteitä pääasiassa myönteisesti (Ks. Taulukko 3.). Melko tyytyväisiä tai erittäin tyytyväisiä ohjaavaan koulutukseen oli nuorista 75 % ja pajajaksoon 79 %. Tyytyväisyydessä ei löytynyt eroja sukupuolen tai pohjakoulutuksen mukaan tarkasteltuna.

Taulukko 3. Tyytyväisyys ohjaavaan koulutukseen (Ponnari) ja työpajajaksoon tytöillä ja pojilla

	Sukupuoli		
	Tyttö	Poika	Yht.
Tyytyväisyys	%	%	%
<u>Ohjaava koulutus</u>			
Erittäin tyytymätön	2.8	1.7	2.1
Melko tyytymätön	8.3	11.9	10.5
En osaa sanoa	13.9	11.9	12.6
Melko tyytyväinen	58.3	55.9	56.8
Erittäin tyytyväinen	16.7	18.6	17.9
<u>Työpajajakso</u>			
Erittäin tyytymätön	0.0	3.6	2.3
Melko tyytymätön	13.3	3.6	7.0
En osaa sanoa	13.3	10.7	11.6
Melko tyytyväinen	30.0	50.0	43.0
Erittäin tyytyväinen	43.3	32.1	36.0

Nuorten yleinen tyytyväisyys ohjaavaan koulutukseen tai pajajaksoon ei ollut yhteydessä työvoimapolitiiseen tilanteeseen, pohjakoulutukseen, ajattelu- ja toimintastrategioihin, masennusoireisiin eikä itsetuntoon.

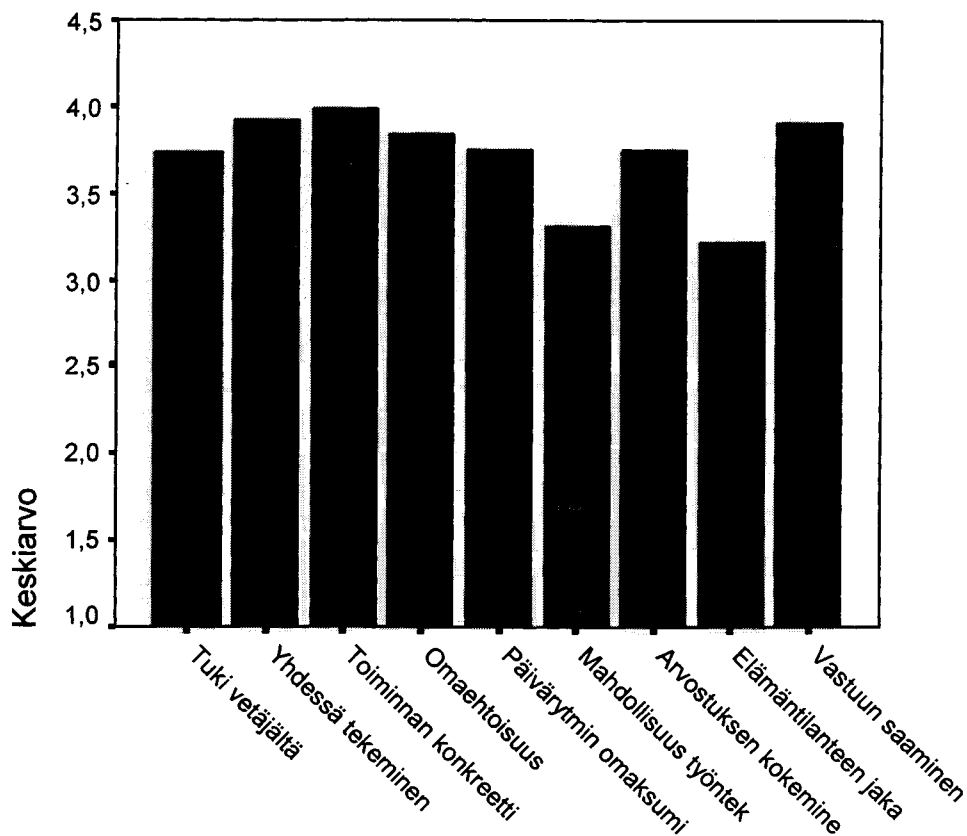
Ohjaavan koulutuksen osa-alueiden koettu tärkeys. Kysyttäessä asteikolla 1-5 (1 = ei ollenkaan tärkeä, 5 = erittäin tärkeä) tarkemmin nuorten arviointeja ohjaavan koulutuksen eri osa-alueista, nuoret näyttivät pitävän kaikkia osa-alueita tärkeinä (Ks. Kuvio 2.). Erityisesti ryhmän heterogeenisuus, konkreettinen toiminnallisuus ja yhdessä toimiminen nousivat tärkeiksi. Yhdessä toimiminen oli tärkeämpää tytöille kuin pojille ($\chi^2(1, 94) = 9.8, p = .05$). Peruskoulupohjaiset ($n = 61$) tai peruskoulun keskeyttäneet ($n = 2$) arvioivat atk-opetuksen tärkeämmäksi kuin lukion käyneet ($\chi^2(1, 93) = 16.8, p = .005$). Eri osa-alueita vastaavat kyselylomakkeen osiot on taulukoitu liitteessä 3.

Kuvio 2. Miten tärkeiksi nuoret kokivat eri osa-alueet ohjaavassa koulutuksessa

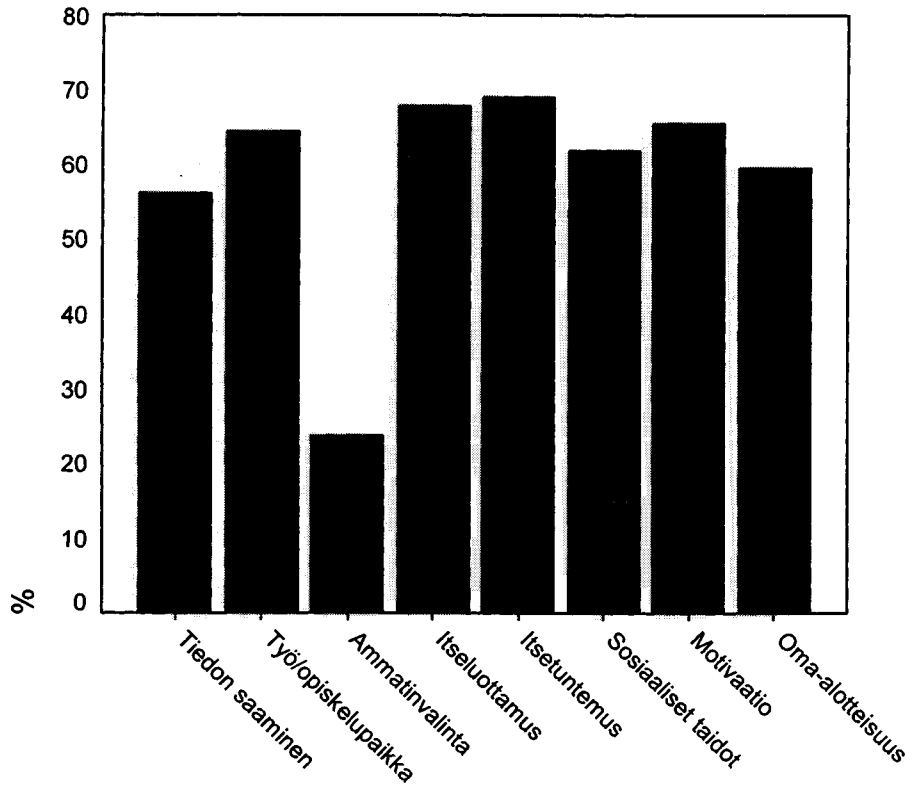
Työpajajakson osa-alueiden koettu tärkeys. Myös nuorten arvioinneissa työpajajaksosta kävi ilmi, että he pitivät tärkeinä lähes kaikkia osa-alueita (Ks. Kuvio 3). Erityisen tärkeinä nuoret pitivät mm. toiminnan konkreettisuutta, yhdessä toimimista ja vastuun saamista. Vähemmän tärkeiksi nuoret arvioivat elämäntilanteen jakamisen vertaisten kanssa sekä mahdollisuuden työntekoon, (kysymys: ”Sainpahan ainakin jonkinlaista työtä”).

Prosentuaalisten jakaumien tarkastelussa kävi ilmi, että tytöt pitivät toiminnan konkreettisuutta ($\chi^2(1, 85) = 7.9, p = .05$) sekä vastuun saamista omasta työstään ($\chi^2(1, 86) = 9.8, p = .05$) tärkeämpinä kuin pojat. Lukion käyneiden ja peruskoulupohjaisten tai peruskoulun keskeyttäneiden välillä ei löytynyt tilastollisesti merkittäviä eroja siinä, miten tärkeinä he pitivät työpajan eri osa-alueita.

Kuvio 3. Miten tärkeiksi nuoret kokivat pajajakson eri osa-alueet

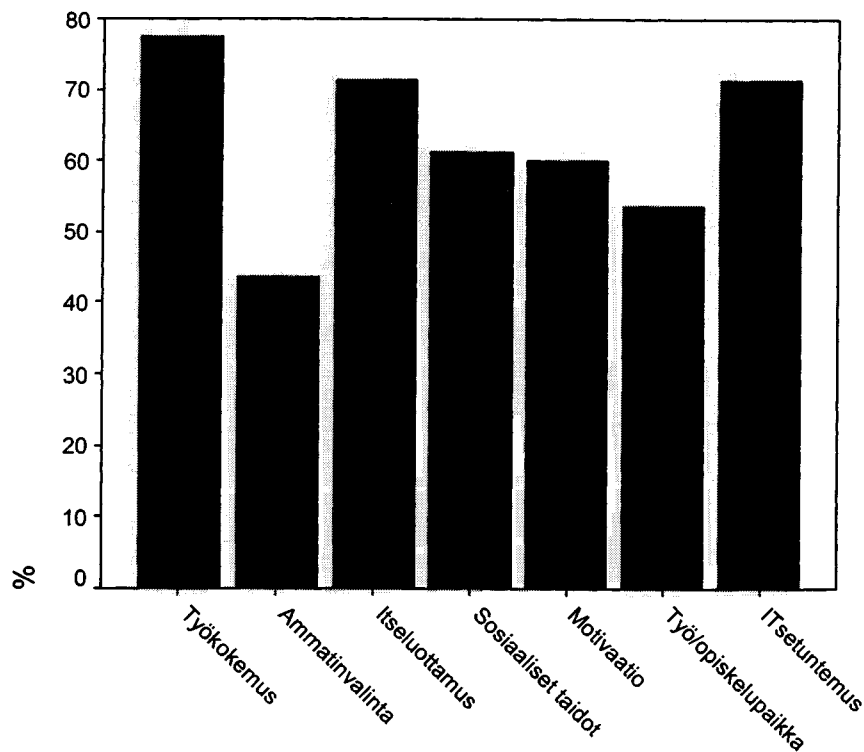
Ohjaavan koulutuksen vaikutukset. Nuoria pyydettiin arvioimaan, miten ohjaava koulutus (Ponnari) on heidän mielestään vaikuttanut heidän elämäänsä myöhemmin. Alla oleva kuvio (Kuvio 4) esittää niiden nuorten prosentuaalisen osuuden, joiden mielestä ohjaavalla koulutuksella oli ollut vaikutusta heidän myöhempään elämäänsä. Nuoret katsoivat, että lähes kaikilla kysytyillä osa-alueilla oli ollut nähtävissä ohjaavan koulutuksen vaikutuksia, mutta itsetuntemuksen ja itseluottamuksen suhteen koulutus oli erityisesti ollut merkityksellinen. Sen sijaan ohjaava koulutus ei juurikaan ollut selkeyttänyt ammatinvalinnan vaihtoehtoja. Peruskoulupohjaiset tai peruskoulun keskeyttäneet nuoret pitivät kuitenkin ammatinvalinnan selkiytymistä vaikuttavampana asiana kuin lukion käyneet nuoret ($\chi^2(1, 94) = 7.2, p = .05$).

Kuvio 4. Niiden nuorten prosentuaalinen osuus, joiden mielestä ohjaava koulutus oli vaikuttanut heidän myöhempään elämäänsä

Työpajajakson vaikutukset. Nuoret arvioivat myös työpajajakson useimpien osa-alueiden vaikuttaneen heidän elämäänsä myöhemmin (Ks. Kuvio 5). Erityisesti työkokemuksen saaminen oli heidän mielestään vahvasti vaikuttava asia, samoin itsetuntemuksen ja itseluottamuksen lisääntyminen. Oman alan löytymisen suhteen työpajajaksolla oli, samoin kuin ohjaavan koulutuksen vaikutusten arvioinneissa, nuorten mielestä hyvin vähän vaikutusta. Kuitenkin useimmat nuoret kokivat ammatinvalinnan selkiytyneen pajajaksolla kuin ohjaavassa koulutuksessa (kahden prosenttiluvun arcsin-testaus, $p > .01$). Lukion käyneiden ja peruskoulupohjaisten tai peruskoulun keskeyttäneiden nuorten välillä ei löytynyt eroja siinä, miten paljon he kokivat eri osa-alueiden vaikuttavan elämäänsä.

Kuvio 5. Niiden nuorten prosentuaalinen osuus, joiden mielestä pajajaksolla oli vaikutusta heidän myöhempään elämäänsä

3.3. Tienesti-projektiin osallistuneiden nuorten masennusoireet, itsetunto ja ajattelu- ja toimintastrategiat sekä niiden keskinäiset yhteydet

Nuorten arvioinneissa masennusoireistaan pistemäärät vaihtelivat välillä 13 (alhainen määrä masennusoireita) ja 65 (korkea määrä masennusoireita), keskiarvon ollessa 26.4 ja keskihajonnan 10.3. Itsetunnon arviointiskaalalla pistemäärät vaihtelivat välillä 13 (heikko itsetunto) ja 40 (vahva itsetunto), keskiarvon ollessa 31.1 ja keskihajonnan ollessa 5.4. SAQ-testin osaskaaloilla pistemäärien keskiarvot olivat seuraavat:

1. Onnistumisen ennakointi 14.0 (SD = 2.5, vaihteluväli 9-20)
2. Tehtävään liittymättömän toiminta 9.2 (SD = 2.8, vaihteluväli 5-16)
3. Sosiaalinen tukeutuminen 16.6 (SD = 2.6, vaihteluväli 8-20)
4. Reflektiivinen ajattelu 16.9 (SD = 2.4, vaihteluväli 10-20)
5. Hallintauskomusten vahvuus 16.7 (SD 1.9, vaihteluväli 12-20)

6. Minää tukevan attribuutioerheen käyttäminen 15.8 (SD = 2.0, vaihteluväli 10-21)

Ajattelu- ja toimintastrategioiden, masennusoireiden sekä itsetunnon vahvuuden välisiä yhteyksiä tarkasteltiin korrelaatioanalyysin (ks. Taulukko 4). Mitä vähemmän nuorilla oli masennusoireita, sitä enemmän he ilmoittivat käyttävänsä strategioina onnistumisen ennakointia, sosiaalista tukeutumista ja reflektiivistä ajattelua. Masennusoireiden vähäisyys oli lisäksi yhteydessä hallintauskomusten vahvuuteen, irrelevantin toiminnan vähäisyyteen sekä itsetunnon vahvuuteen. Ainoa toiminta- ja ajattelustrategia, joka ei ollut yhteydessä masennusoireiden määrään oli minää tukevan attribuutioerheen käyttö. Vahva itsetunto oli puolestaan yhteydessä onnistumisen ennakkoinnin, sosiaalisen tukeutumisen ja hallintauskomusten runsaaseen määrään sekä irrelevantin toiminnan ja masennusoireiden vähäisyyteen.

SAQ-testin osaskaalojen pistemäärien välillä löytyi myös keskinäisiä korrelaatioita. Onnistumisen ennakointia arvioiva osaskaala oli yhteydessä irrelevantin toiminnan vähäisyyteen sekä hallintauskomusten ja minää tukevan attribuutioerheen runsaaseen käyttöön. Irrelevantin toiminnan runsas käyttö oli puolestaan yhteydessä vähäiseen sosiaaliseen tukeutumiseen ja minää tukevan attribuutioerheen käyttöön sekä hallintauskomusten alhaisuuteen. Mitä enemmän nuoret ilmoittivat käyttävänsä sosiaalista tukeutumista strategiana, sitä enemmän he ilmoittivat käyttävänsä reflektiivistä ajattelua strategiana, ja sitä vahvemiksi he arvioivat hallintauskomuksensa. Lisäksi reflektiivisen ajattelun määrän ja hallintauskomusten vahvuuden välillä oli positiivinen korrelaatio.

Taulukko 4. SAQ-testin, masennusoireiden ja itsetunnon vahvuuden väliset korrelaatiot

	Onnistumisen ennakointi	Tehtävään liittymätön toiminta	Sosiaalinen tukeutuminen ¹	Reflektiivinen ajattelu ¹	Hallintauskomukset	Atribuutioerhe	Masennusoireet	Itsetunnon vahvuus
SAQ-testi								
Onnistumisen ennakointi								
Tehtävään liittymätön toiminta	-.56**							
Sosiaalinen tukeutuminen ¹	.17	-.38**						
Reflektiivinen ajattelu ¹	.11	-.22*	.56*					
Hallintauskomukset	.47**	-.30*	.39*	.34**				
Atribuutioerhe	.21*	-.08	-.09	.12	-.08			
Masennusoireet ¹	-.45**	.51**	-.24*	-.21*	-.24*	-.01		
Itsetunnon vahvuus	.67**	-.50**	.30**	.20	.37**	.15	-.69**	

¹ laskettu Spearmanin korrelaatiokertoimella

• $p \leq .05$, ** $p \leq .01$

Tarkasteltaessa ajattelu- ja toimintastrategioiden yhteyttä sukupuoleen ristiintaulukoinnilla ja χ^2 -testillä huomattiin, että tytöille olivat vahvat hallintauskomukset poikia tyypillisempiä ($\chi^2 (1,92) = 8.1, p < .05$) kun taas suuremmalla osalla pojista oli korkea pistemäärä minää tukevaa attribuutioerhettä kuvaavalla skaalalla ($\chi^2 (1,89) = 6.1, p < .05$). Masennusoireiden määrä ja itsetunnon vahvuus eivät olleet yhteydessä sukupuoleen.

3.4. Masennusoireiden, itsetunnon vahvuuden ja ajattelu- ja toimintastrategioiden yhteydet nuorten työvoimapoliittiseen tilanteeseen

Seuraavaksi nuorten ajattelu- ja toimintastrategioiden laatua analysoitiin suhteessa heidän työvoimapoliittiseen tilanteeseensa. SAQ-testien osaskaalojen pistemäärät muunnettiin jatkuvista summista kolmiluokkaisiksi. Luokittelu tehtiin keskihajontaa hyväksikäyttäen siten, että alimman kategorian katkaisupisteeksi asetettiin summapistemäärä, joka oli yhden keskihajonnan verran koko ryhmän keskimääräistä pistemäärää alempi ja ylimmän kategorian katkaisupisteeksi summapistemäärä, joka oli yhden keskihajonnan verran keskiarvoa korkeampi. Keskimäinen luokka muodostui summapistemääräistä, jotka poikkesivat vähemmän kuin yhden keskivaihtelun verran keskiarvosta ylöspäin tai alaspäin. Vastaavalla tavalla muodostettiin kolmiluokkaiset muuttujat masennusoireiden määrästä ja itsetunnon vahvuudesta.

Työvoimapoliittisesta tilanteesta muodostettiin myös uusi kolmiluokkainen muuttuja: 1) työelämässä olevat nuoret, 2) opiskelemissa olevat nuoret ja 3) työttömät/työharjoittelussa olevat nuoret. Kolmanteen kategoriaan, työttömät/työharjoittelussa olevat, yhdistettiin työttömät (n = 24), työharjoittelussa olevat (n = 9) työharjoittelussa olevat ja ”muu”-luokkaan (n = 4; 2 äitiyslomalla, 1 sairaseläkkeellä ja 1 työkokeilussa) aiemmin sijoittuneet nuoret, sillä heidän elämäntilanteensa katsottiin olevan useilta osin toisiaan muistuttava. Ensinnäkin työharjoittelussa olevat nuoret eivät saaneet palkkaa työstään, he saivat vain normaalin työttömyyspäivärahan. Toisekseen heidän työsopimuksensa oli aina määräaikainen, korkeintaan puoli vuotta yhdessä työpaikassa. Kolmanneksi osa nuorista oli ollut pakotettuja ottamaan vastaan työharjoittelupaikan työttömyyspäivärahan menettämisen uhalla silloinkin, kun työn sisältö ei olisi heitä kiinnostanut. ”Muu”-luokassa olevista nuorista vain yksi oli työsuhteessa, joka sekin oli työharjoittelun kaltainen, sillä työkokeilussa olevan työsuhde on määräaikainen ja palkan maksaa työvoimatoimisto eikä työnantaja.

Masennusoireiden ja itsetunnon yhteydet työvoimapoliittiseen tilanteeseen.
Masennusoireiden määrä oli yhteydessä työvoimapoliittiseen tilanteeseen siten, että

työttömistä ja työharjoittelussa tutkimushetkellä olevista nuorista ilmoitti muita suurempi osa runsaita masennusoireita ($\chi^2(1,93) = 11.0, p \leq .05$) (Ks. Taulukko 5). Myös itsetunnon vahvuus oli yhteydessä nuorten työvoimapoliittiseen tilanteeseen (Ks. Taulukko 6). Työelämässä olevista nuorista suurempi osa sijoittui vahvimman itsetunnon kategoriaan kuin työttöminä tai työharjoittelussa olevista ($\chi^2(1,87) = 13.5, p \leq .05$).

Taulukko 5. Masennusoireiden määrä työvoimapoliittisen tilanteen mukaan

Nykyinen tilanne	n	Masennusoireiden määrä (%)			
		Korkea	Keskim.	Alhainen	Yht.
Töissä	25	16.0	64.0	20.0	100.0
Opiskelemassa	33	9.4	87.5	3.1	100.0
Työttömänä/työharj.	36	30.6	52.8	16.7	100.0

Taulukko 6. Itsetunnon vahvuus työvoimapoliittisen tilanteen mukaan

Nykyinen tilanne	n	Itsetunnon vahvuus (%)			
		Alhainen	Keskim.	Korkea	Yht.
Töissä	25	8.7	69.6	21.7	100.0
Opiskelemassa	33	3.3	90.0	6.7	100.0
Työttömänä/työharj.	36	29.4	64.7	5.9	100.0

Ajattelu- ja toimintastrategioiden yhteydet työvoimapoliittiseen tilanteeseen. Seuraavaksi tarkasteltiin ajattelu- ja toimintastrategioiden yhteyksiä työvoimapoliittiseen tilanteeseen. Minää suojaavan attribuutioerheen määrä oli yhteydessä työvoimapoliittiseen tilanteeseen (ks. Taulukko 7) siten, että opiskelemassa olevista suurempi osa sijoittui korkeaa minää suojaavan attribuutioerheen käyttämisen määrää osoittavaan kategoriaan kuin työelämässä olevista sekä työttöminä tai

työharjoittelussa olevat ($\chi^2(1,88) = 10.3, p \leq .05$). Vahvimmat yhteydet löytyivät kuitenkin onnistumisen ennakoinnin määrää arvioivalla osaskaalalla (ks. Taulukko 8). Työelämässä oleville nuorille oli muita tyypillisempää korkea onnistumisen ennakoinnin määrä, kun taas työttömänä tai työharjoittelussa olevien nuorten joukossa korkea onnistumisen ennakoinnin pistemäärä oli harvinaisempi ($\chi^2(1,92) = 18.0, p \leq .01$).

Taulukko 7. Minää tukevan attribuutioerheen käyttämisen määrä työvoimapoliittisen tilanteen mukaan

Nykyinen tilanne	n	Minää tukevan attribuutioerheen käyttämisen määrä (%)			
		Alhainen	Keskim.	Korkea	Yht.
Töissä	25	16.7	83.3	0.0	100.0
Opiskelemassa	33	0.0	83.3	16.7	100.0
Työttömänä/työharj.	36	17.6	76.5	5.9	100.0

Taulukko 8. Onnistumisen ennakoinnin määrä työvoimapoliittisen tilanteen mukaan

Nykyinen tilanne	n	Onnistumisen ennakoinnin määrä (%)			
		Alhainen	Keskim.	Korkea	Yht.
Töissä	25	4.0	68.0	28.0	100.0
Opiskelemassa	33	6.3	71.9	21.9	100.0
Työttömänä/työharj.	36	37.1	57.1	5.7	100.0

Muiden SAQ-testin osaskaalojen ja työvoimapoliittisen tilanteen väliset yhteydet eivät olleet tilastollisesti merkitseviä. Myöskään pohjakoulutuksen ja SAQ-testin sekä masennusoireiden ja itsetuntoarviointien välillä ei ollut yhteyksiä.

3.5. Masennusoireiden ja itsetunnon sekä nuorten ajattelu- ja toimintastrategioiden yhteydet arviointeihin ohjaavasta koulutuksesta ja työpajajaksosta

Masennusoireiden ja itsetunnon yhteydet ohjaavan koulutuksen ja työpajajakson koettuun tärkeyteen. Ryhmässä toimimisen koettu tärkeys ohjaavassa koulutuksessa oli yhteydessä sekä masennusoireiden vähäisyyteen että itsetunnon vahvuuteen (ks. Taulukko 9). Lisäksi myös ohjaavaan koulutukseen sisältyvän atk-opetuksen tärkeäksi kokeminen oli yhteydessä masennusoireiden vähäisyyteen. Työpajan osa-alueiden koettu tärkeys ei sen sijaan ollut yhteydessä masennusoireisiin tai itsetuntoon.

Taulukko 9. Masennusoireiden ja itsetunnon yhteydet mielipiteisiin ohjaavasta koulutuksesta ja työpajajaksosta

Arvioinnit tärkeäksi kokemisesta	Masennusoireiden määrä ¹	Itsetunnon vahvuus
<u>Ohjaava koulutus (Ponnari)</u>		
Tuki vetäjältä	-.15	.10
Ryhmässä toimiminen	-.21*	.21*
Toiminnan konkreettisuus	-.11	.04
Voimavarakartoitus	-.12	.14
Vastuun saaminen	-.17	.05
Atk-opetus	-.29**	.07
Tiedon saaminen	-.18	.09
Ryhmän heterogeenisuus	-.08	.20
<u>Työpajajakso</u>		
Tuki vetäjältä	.03	-.02
Yhdessä toimiminen	.13	.13
Toiminnan konkreettisuus	.02	-.06
Toiminnan omaehtoisuus	.13	.07
Päivärytmin omaksuminen	-.07	-.11
Mahdollisuus työntekoon	-.07	-.10
Arvostuksen ja onnistumisen kokeminen	.19	.15
Elämäntilanteen jakaminen vertaisten kanssa	-.04	-.02
Vastuun saaminen	-.08	.20

¹ Laskettu Spearmanin korrelaatiokertoimella

*p = .05, ** p = .01

Ajattelu- ja toimintastrategioiden yhteydet ohjaavan koulutuksen ja työpajajakson koettuun tärkeyteen. Mitä tärkeämmäksi nuoret arvioivat ohjaavaan koulutukseen sisältyneen voimavarakartoituksen, sitä vähemmän he ilmoittivat turvautuvansa tehtävään liittymättömään toimintaan ja sitä enemmän he ilmoittivat käyttävänsä sosiaalista tukeutumista ja reflektiivistä ajattelua strategiatapoinaan (ks. Taulukko 10). Vastaavasti mitä tärkeämpinä nuoret pitivät koulutukseen ja työelämään liittyvän tiedon saamista, sitä korkeampia pistemääriä heillä oli sosiaalista tukeutumista ja reflektiivistä ajattelua arvioivilla osaskaaloilla. Koulutuksen vetäjältä saadun tuen koettu tärkeys taas oli positiivisessa yhteydessä hallintauskomusten määrään

Taulukko 10. Ajattelu- ja toimintastrategioiden yhteydet mielipiteisiin ohjaavasta koulutuksesta (Ponnari)

	SAQ-mittari					
	Onnistumisen ennakointi	Tehtävään liittymätön toiminta	Sosiaalinen tukeutuminen ¹	Reflektiivinen ajattelu ¹	Hallinta- uskomukset	Attribuutio- erhe
Tuki vetäjältä	.12	-.16	.17	.10	.37**	.02
Ryhmässä toimiminen	.03	-.12	.16	.13	-.00	.02
Toiminnan konkreettisuus	-.14	-.01	.18	-.04	-.05	-.05
Voimavara- kartoitus	.10	-.24*	.33**	.35**	.18	.04
Vastuun saaminen	-.11	.10	.13	.23*	.04	-.09
Atk-opetus	-.02	-.16	.11	.11	-.08	-.08
Tiedon saaminen	-.62	.00	.21*	.33**	-.01	-.06

¹ Laskettu Spearmanin korrelaatiokertoimella

*p = .05, ** p = .01

Yhteyksiä löytyi myös ajattelu- ja toimintastrategioiden ja työpajaa koskevien arviointien välillä (Ks. Taulukko 11). Mitä enemmän nuoret ilmoittivat käyttävänsä sosiaalista tukeutumista ja reflektiivista ajattelua strategioinaan, sitä tärkeämpinä he

pitivät työpajatoiminnassa yhdessä toimimista, toiminnan konkreettisuutta ja toiminnan omaehtoisuutta sekä arvostuksen ja onnistumisen kokemusten sekä vastuun saamista. Vastuun saamisen tärkeäksi kokeminen oli yhteydessä myös suurempaan hallintauskomusten määrään.

Taulukko 11. Ajattelu- ja toimintastrategioiden yhteydet mielipiteisiin Tienestin työpajoista

	SAQ-mittari					
	Onnistumisen ennakointi	Tehtävään liittymätön toiminta	Sosiaalinen tukeutuminen ¹	Reflektiivinen ajattelu ¹	Hallintauskomukset	Attribuutio-erhe
Tuki vetäjältä	-.08	-.09	.15	.09	.08	-.19
Yhdessä toimiminen	.02	-.10	.22*	.30**	.14	.16
Toiminnan konkreettisuus	-.07	-.06	.24*	.22*	.15	-.13
Toiminnan omaehtoisuus	.05	-.09	.41**	.29**	.19	.07
Päivärytmin omaksuminen	-.15	-.14	.18	.08	-.11	.04
Mahdollisuus työnteekoon	-.22	.08	.06	.11	-.09	.01
Arvostuksen ja onnistumisen kokeminen	.09	-.22*	.39**	.40**	.11	-.01
Elämäntilanteen jakaminen vertaisten kanssa	-.02	.03	.12	.19	.02	.09
Vastuun saaminen	-.02	-.21	.37**	.36**	.33**	-.17

¹ laskettu Spearmanin korrelaatiokertoimella

*p = .05, ** p = .01

4. DISKUSSIO

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää Kokkolassa vuosina 1995-2000 työllistämiprojekti Tienestiin osallistuneiden nuorten tyytyväisyyttä ohjaavaan koulutukseen ja työpajatoimintaan sekä arvioiteja työllistämiprojektin vaikutuksista heidän myöhempään elämäänsä. Tutkimuksessa kartoitettiin myös kyselyyn vastanneiden nuorten ajattelu- ja toimintastrategioita, masennusoireiden määrää ja itsetunnon vahvuutta, sekä näiden yhteyksiä nuorten kokemuksiin työllistämiprojektista ja nuorten työvoimapoliittiseen tilanteeseen.

Puolet nuorista, joille lähetettiin kyselylomake, täytti ja palautti lomakkeen. Vastausprosentin alhaisuuteen saattoi osittain vaikuttaa ikävaiheelle tyypillinen liikkuvuus, mm. muutto toiselle paikkakunnalle opiskelemaan tai töihin, ja se, että vastaamisesta ei saanut mitään erityistä palkkiota. Uusintakyselyä tehtäessä kävi ilmi, että joillakin nuorilla kiinnostuksesta ja aikomuksesta huolimatta vastaaminen oli unohtunut. Tytöt vastasivat kyselyyn useammin kuin pojat, mikä olikin odotettavissa. Nuoret olivat osallistuneet työllistämiprojektiin vuosina 1995-2000, joten tutkimuksen ajankohtana (joulukuu 2000- tammikuu 2001) nuorilla saattoi olla suuriakin eroja siinä, miten pitkä aika heidän projektiin osallistumisestaan oli kulunut. Tarkkaa tietoa ei aineiston analyysivaiheessa ikävä kyllä ollut käytettävissä, mutta joillakin osallistumisesta oli kulunut vain muutama kuukausi, joillakin miltei viisi vuotta. Tämä saattaa vaikuttaa nuorten arvioiteihin Tienesti-projektista esimerkiksi siten, että ne, joilla projektiin osallistumisesta on kulunut pidempi aika, ovat ehkäpä kyenneet arvioimaan osallistumisen vaikutuksia elämäänsä realistisemmin.

Tutkimukseen osallistuneiden nuorten työvoimapoliittinen tilanne oli suhteellisen hyvä. Työttöminä nuorista oli kyselyhetkellä 24 %, kun taas Kokkolan seudun alle 25-vuotiaiden työttömyysaste kyselyn aikaan oli 26 % (Työnvälitystilasto, 2000). Tutkimukseen osallistuneiden nuorten työllisyystilanne näyttää siis normaalilta verrattuna paikkakunnan kaikkien nuorten tilanteeseen. Työttömänä ja työelämässä olevien osuus oli miltei sama. Koko maan alle 25-vuotiaiden työttömyysaste oli kuitenkin kyselyn aikaan keskimäärin vain 12 % (Työllisyyskatsaus, 2001). Nuorisotyöttömyys on siten suhteellisen suurta Kokkolan seudulla ja työllistämistoimenpiteille on ilmeinen tarve nuorten keskuudessa. Kolmannes kyselyyn

vastanneista nuorista oli opiskelemassa (34 %) ja työelämässä (25 %) oli suurin piirtein yhtä paljon kuin työttöminä.

Nuoret ilmoittivat olevansa pääsääntöisesti tyytyväisiä sekä ohjaavaan koulutukseen että työpajajaksoon, mikä on samansuuntainen tulos aiempien samasta projektista tehtyjen selvitysten kanssa (Mikkola, 1999; Niskakoski, 1998). Melko tyytyväisiä tai erittäin tyytyväisiä ohjaavaan koulutukseen oli 75 % ja pajajaksoon 79 %. Tyytyväisyyden määrä oli kuitenkin hieman pienempi kuin vuonna 1996, jolloin vastaavat luvut olivat koulutuksen osalta 94 % ja pajajakson osalta 93 % (Niskakoski, 1998) tai vuonna 1997, jolloin luvut olivat sekä koulutuksen että pajajakson osalta 85 % (Mikkola, 1999). Erot tyytyväisyydessä voivat johtua siitä, että monilla nuorilla oli kyselyhetkellä kulunut jo useita vuosia heidän projektiin osallistumisestaan. Toisaalta työllistämishanke oli muuttunut viiden vuoden aikana, koulutuksen ja pajojen vetäjät olivat vaihtuneet, joidenkin vanhojen työpajojen toiminta oli loppunut ja uusia työpajoja perustettu. On mahdollista, että nuorten tyytyväisyys vaihtelee sen mukaan, minä ajankohtana he olivat olleet mukana projektissa.

Kysyttäessä, miten tärkeiksi nuoret kokivat eri osa-alueet ohjaavassa koulutuksessa ja työpajajaksolla, tuli jälleen ilmi nuorten myönteinen suhtautuminen työllistämishankkeeseen, sillä he ilmoittivat pitävänsä kaikkia osa-alueita tärkeinä. Erityisesti korostui ohjaavassa koulutuksessa ryhmän heterogeenisyyden tärkeys, konkreettinen toiminnallisuus ja yhdessä tekeminen. Heterogeenisyyden tärkeyttä on korostettu muissakin tutkimuksissa (Melametsä, 1997; Nyysölä, 1999). Sen voidaan nähdä edesauttavan nuorten sosiaalistumista, sillä he joutuvat kohtaamaan erilaisista lähtökohdista tulevia ikätovereitaan (Nyysölä, 1999). Ryhmän heterogeisyys auttaa nuoria tarkastelemaan omaa elämäänsä ja ammatillista tulevaisuuttaan laaja-alaisesti sekä ymmärtämään ja hyväksymään ihmisten erilaisuutta (Melametsä 2000).

Työpajoilla nuoret arvostivat toiminnan konkreettisuutta, yhdessä toimimista ja vastuun saamista. Tytöt pitivät yhdessä toimimista koulutuksessa tärkeämpänä kuin pojat. Sosiaalisen ympäristön tärkeyden esilletulo nuorten mielipiteissä ei ollut yllättävää, sillä myös muissa työpajatutkimuksissa on tullut ilmi, että työpajojen rooli nuorten sosiaalistajana on merkittävä ja nuorille työyhteisön tärkeys työpajalla voi olla jopa suurempi kuin ammatillinen hyöty (Söderlund, 1995; Tissari, 1998; Virtanen, 1998). Tytöt myös ilmoittivat pitävänsä vastuun saamista omasta työstään pajalla tärkeämpänä kuin pojat. Vähemmän tärkeinä nuoret pitivät työpajoilla elämäntilanteen jakamista vertaisten kanssa sekä mahdollisuutta työntekoon. Tämä voi johtua

kysymyslomakkeen sanamuodosta. Elämäntilanteen jakaminen oli kyselylomakkeessa ilmaistu muodossa “Sain työskennellä sellaisten ihmisten kanssa, jotka ovat elämässään samassa tilanteessa kuin minä”. Ehkä nuoret jäivät pohtimaan, mitä tuo “samanlainen elämäntilanne” tarkoitti, tai ehkä he eivät kokeneet olevansa samanlaisessa elämäntilanteessa muiden pajalla työskentelevien nuorten kanssa. Kysymysmuoto “Sainpahan ainakin jonkinlaista työtä” on voinut vaikuttaa siihen, miksi nuoret kokivat mahdollisuuden työntekoon vähemmän tärkeäksi. Kysymys oli tarkoituksellisesti muotoiltu provosoivaksi. Sillä pyrittiin selvittämään, oliko työn sisällöllä vähemmän merkitystä kuin sillä, että nuori sai edes jonkinlaista työtä sen sisällöstä välittämättä. Näyttäisi siltä, että työn sisältö oli nuorille tärkeä.

Ohjaavan koulutuksen yhteydessä annettua atk-opetusta peruskoulupohjaiset tai peruskoulun keskeyttäneet nuoret pitivät tärkeämpänä kuin lukion käyneet. Vähemmän koulutusta saaneiden kokemus tietokoneista on hyvin todennäköisesti vähäisempi kuin lukion käyneiden. Lukion suorittaneet taas voivat pitkästyä tunneilla, joissa käydään läpi asioita, jotka he jo osaavat.

Nuorilta kysyttiin myös, millä tavoin osallistuminen työllistämiprojektiin oli mahdollisesti vaikuttanut heidän elämäänsä myöhemmin. Jälleen nuoret ilmoittivat pitävänsä lähes kaikkia osa-alueita sekä ohjaavassa koulutuksessa että työpajajaksolla vaikuttavina asioina. Erityisesti itsetuntemuksen ja itseluottamuksen lisääntyminen olivat nuorten mukaan vaikuttavia asioita, samoin työkokemuksen lisääntyminen pajajaksolla. Paakkunainen (1995) on saanut samantapaisia tuloksia tutkiessaan pajanuoria ja hänen mukaansa työpajoilla näyttääkin olevan vahva “terapeuttinen” rooli. Nuorten arviot eivät kuitenkaan olleet kovin positiivisia ammatinvalinnan selkeytymisen suhteen. Ohjaavan koulutuksen arviointien yhteydessä vain 22 % kertoi oman alan löytyneen ohjaavan koulutuksen aikana. Työpajajaksolla oli sen sijaan suurempi merkitys oman alan löytymisessä, mutta työpajoja koskevissa arvioinneissakin vain 44 % ilmoitti työpajan olleen merkityksellinen tekijä ammatinvalinnan selkeytymisessä. Peruskoulupohjaiset tai peruskoulun keskeyttäneet ilmoittivat koulutuksen selkeyttäneen heidän ammatinvalintaansa enemmän kuin ylioppilaat. Vaikka Laaksonkin (1999) arviointitutkimuksessa kävi ilmi, että työpajanuoret eivät yleisesti ottaen ole kovin tyytyväisiä pajan yhteydessä saamaansa ammatinvalinnanohjaukseen, tulos oli silti yllättävä, sillä projektia on yleisesti pidetty varsin hyvänä ammatinvalinnan selkeytymisen kannalta (Perttu Kellomäki, Kokkolan kaupungin työvoimatoimiston nuoriso-osaston virkailija, suullinen tieto). Myös

Melametsän aiemman arvioinnin mukaan (2000) Ponnari-koulutus toimisi varsin hyvin nuorten ammatinvalinnan selkeyttäjä.

Voi olla, että monilla nuorilla oli jo työllistämiprojektiin tullessaan melko selkeä käsitys siitä, millaisessa ammatissa he haluavat työskennellä ja projektiin osallistuminen on vain vahvistanut sitä. Toisaalta se, että työpajajakson aikana huomattavasti useampi nuori koki ammatinvalinnan selkiytyneen verrattuna ohjaavaan koulutukseen, kertoo siitä, että vasta tekemisen ja käytännön toiminnan kautta nuorille avautuu käsitys ammatillisesta suuntautumisesta. Tulevaisuudessa olisi hyvä pohtia, voitaisiinko ohjaavaan koulutukseen sisältyvää urasuunnittelua ja ammatinvalinnan ohjausta tehostaa jollakin tavoin.

Ajattelu- ja toimintastrategioiden, masennusoireiden määrän ja itsetunnon vahvuuden välisiä korrelaatioita tarkasteltaessa kävi ilmi, että mitä alhaisemmaksi nuoret arvioivat masennusoireiden määrän, sitä enemmän he ilmoittivat käyttävänsä saavutustilanteissa onnistumisen ennakointia, sosiaalista tukeutumista ja reflektiivistä ajattelua. Masennusoireiden alhainen määrä oli lisäksi yhteydessä hallintauskomusten vahvuuteen ja irrelevantin toiminnan vähäisyyteen sekä itsetunnon vahvuuteen. Masennusoireiden vähäinen määrä liittyy siis tehokkaisiin strategioihin. Tämä tukee aikaisempia tutkimustuloksia, joiden mukaan tehottomien strategioiden käyttö on yhteydessä depressiivisyyteen (Nurmi, 1997; Seligman, 1975). Lisäksi mitä vahvempi itsetunto nuorella oli, sitä enemmän hän ennakoி onnistumista suoritustilanteissa, haki sosiaalista tukea, sitä vahvemmat olivat hänen hallintauskomuksensa ja sitä vähemmän hän turvautui irrelevanttiin toimintaan. Berzonskyn ym. (1999) mukaan nuorten huono itsetunto voi ainakin osittain olla seurausta epätarkoituksenmukaisista kognitiivisista strategioista. Myös muissa tutkimuksissa on todettu tehottomien ajattelu- ja strategiatapojen olevan yhteydessä alhaiseen itsetuntoon (Abramson ym., 1978; Rosenhan & Seligman, 1989). Minää tukevan attribuutioerheen käyttö ei yllättäen ollut yhteydessä masennusoireiden määrään eikä itsetunnon vahvuuteen. Tämä tulos on ristiriidassa aikaisempien tutkimusten kanssa, joissa on todettu itsetunnon olevan yhteydessä attributionaalisiin strategioihin (Berzonsky ym., 1999) ja masennuksen olevan yhteydessä minää tukevan attribuutioerheen käytön vähäisyyteen (Rosenhan & Seligman, 1989).

Mitä enemmän nuoret ennakoivat onnistumista suoritustilanteissa, sitä vähemmän he ilmoittivat turvautuvansa irrelevanttiin toimintaan, sitä vahvemmat hallintauskomukset heillä oli ja sitä enemmän he käyttivät minää tukevaa

attribuutioerhettä. Tämä tulos oli odotettavissa, sillä onnistumisen ennakointi liittyy siihen, että yksilö uskoo omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa ja näin hänen on helpompaa toimia tehtäväsuuntautuneesti (Nurmi, Eronen, & Salmela-Aro, 1995). Korrelaatioanalyseissa kävi myös ilmi, että mitä enemmän yksilö turvautui irrelevanttiin toimintaan, sitä vähemmän hän puolestaan ennakoi onnistumista, sitä vähemmän hän haki sosiaalista tukea, sitä heikommat olivat hänen hallintauskomuksensa ja sitä vähemmän hän käytti minää tukevaa attribuutioerhettä. Tällainen strategiatapa muistuttaa epäonnistumisansaksi kutsuttua ajattelu- ja toimintastrategiaa (Nurmi ym., 1994). Aiemmin on havaittu epäonnistumisansan luonnehtivan nuoria työvoimatoimiston asiakkaita, joille on tyypillistä pitkät työttömyysjaksot ja lukuisat keskeytyneet kurssit (Nurmi ym., 1994). On muistettava, että tämän tutkimuksen nuoret hakeutuivat projektiin työvoimatoimiston kautta ja osalla heistä oli ennen projektiin osallistumistaan takana useita keskeytyneitä koulutuksia sekä pitkiä työttömyysjaksoja (Melametsä, 1997).

Mitä enemmän nuoret ilmoittivat käyttävänsä sosiaalista tukeutumista strategiatapanaan, sitä enemmän he ilmoittivat käyttävänsä myös reflektiivistä ajattelua ja sitä vahvempia olivat heidän hallintauskomuksensa. Näyttää siis siltä, että sosiaalinen tukeutuminen liittyy tehokkaisiin strategiatapoihin. Lisäksi korkea määrä refleksiivistä ajattelua oli yhteydessä vahvoihin hallintauskomuksiin. Näyttäisi siltä, että vahvat hallintauskomukset omaavat nuoret keskittyvät toiminnan suunnitteluun ja pohtimiseen enemmän kuin ne nuoret, joiden kontrollintunne on heikko.

Masennusoireiden määrä oli yhteydessä työvoimapoliittiseen tilanteeseen siten, että työttömillä ja työharjoittelussa olevilla nuorilla (yhdistetty luokitus) ilmeni työssä olevia ja opiskelevia nuoria useammin runsaasti masennusoireita. Aikaisemmissakin tutkimuksissa on käynyt ilmi, että työttömyyden vaikutukset voivat näkyä nuorilla masennusoireiluna (Sinisalo, 1986). Myös itsetunnon vahvuus oli yhteydessä työvoimapoliittiseen tilanteeseen, sillä työelämässä olevista nuorista suuremmalla osalla oli vahva itsetunto kuin työttöminä tai työharjoittelussa olevilla. Tämä saattaa johtua siitä, että työttömät nuoret eivät muiden tavoin pysty työstämään ikäkauteensa kuuluvia kehitystehtäviä, jotka liittyvät ammatinvalintaan ja koulutukseen tai työhön hakeutumiseen (Havinghurst, 1972; Hurrelmann, 1989).

Minää tukevan attribuutioerheen määrä oli yhteydessä työvoimapoliittiseen tilanteeseen siten, että opiskelemassa olevista suurempi osa sijoittui korkeaa minää tukevaa attribuutioerheen käyttämisen määrää osoittavaan kategoriaan kuin työelämässä

tai työttöminä/työharjoittelussa olevista. Vahvimmat yhteydet löytyivät kuitenkin onnistumisen ennakoinnin määrää osoittavalla skaalalla. Työelämässä olevat sijoittuivat useammin korkea onnistumisen ennakoinnin määrää osoittavaan kategoriaan kuin muut, kun taas työttömänä tai työharjoittelussa olevat sijoittuivat harvimminkin korkea onnistumisen ennakointia osoittavaan kategoriaan. Tämä näyttää tukevan käsitystä, jonka mukaan onnistumisen mahdollisuuksiaan epäilevät yksilöt suuntautuvat tehtävän kannalta irrelevanttiin toimintaan tai passiivisuuteen (Nurmi & Salmela-Aro, 1992). Tämän takia nuoret eivät ehkä hae työ- tai opiskelupaikkaa niin tehokkaasti ja sinnikkäästi kuin onnistumiseensa uskovat nuoret. Tosin tässä tutkimuksessa ei voitu tutkia syy-yhteyksiä strategioiden ja työvoimapolitiittisen tilanteen välillä, joten on mahdollista, että nuoret turvautuvat tehottomiin strategiatapoihin vasta jouduttuaan työttömiksi. Toisaalta työharjoittelussa olevien nuorten osalta tehottomien strategioiden käyttö tuskin alkaa vasta työharjoittelun alettua ja ajattelu- ja toimintastrategioiden ajatellaan olevan yleensä varsin pysyviä ja itseään uusintavia (Nurmi, Eronen, & Salmela-Aro, 1995).

Ajattelu- ja toimintastrategioiden ja hyvinvoinnin yhteydet nuorten arviointeihin ohjaavasta koulutuksesta (Ponnari) osoittivat, että mitä tärkeämmäksi nuoret kokivat voimavarakartoituksen (ts. psykologiset testit), sitä vähemmän he ilmoittivat turvautuvansa tehtävään liittymättömään toimintaan ja sitä enemmän he ilmoittivat käyttävänsä sosiaalista tukeutumista ja reflektiivistä ajattelua strategiatapoinaan. Voi olla, että omaa toimintaansa pohtivat ja refleктоivat nuoret ovat luonnostaan kiinnostuneita itsestään ja omista vahvuuksistaan. Sosiaalisen tukeutumisen yhteys voimavarakartoituksen tärkeänä pitämiseen selittyy sillä, että psykologin kanssa yhdessä läpikäyty voimavarakartoitus ja siihen liittyvä keskustelu on samalla myös sosiaalisen tuen antamista.

Myös koulutukseen ja työelämään liittyvän tiedon tärkeänä pitäminen oli yhteydessä sosiaalisen tukeutumisen ja reflektiivisen ajattelun korkeaan määrään. Tämä voi liittyä siihen, että koulutus oli kokonaisuudessaan sosiaalista toimintaa ja tiedon saanti liittyi ryhmätilanteisiin. Tiedon saamisen voi olla tärkeämpää reflektiivistä ajattelutapaa käyttäville kuin muille nuorille. Mitä tärkeämpinä nuoret pitivät koulutuksen vetäjältä saadun tuen määrää, sitä vahvemmat hallintauskomukset heillä oli. Koulutuksen vetäjän tarkoituksena oli vahvistaa nuorten uskoa itseensä, olihan nuorten työllistämiprojektin yhtenä tavoitteena nuorten elämänhallinnan lisääminen (Melametsä, 2000). Ehkä tulos on yhteydessä siihen, että vahvat hallintauskomukset

omaava nuori omaa samanlaisia käsityksiä koulutuksen vetäjän kanssa. Yksi mahdollisuus on se, että ne nuoret, jotka kokivat vetäjän tuen tärkeiksi, olivat nimen omaan vetäjän kanssa käymissään keskusteluissa löytäneet uusia, omaa kontrollintunnettaan lisääviä ajattelutapoja. Tämä on tosin vain olettamus, sillä tutkimuksessa ei ollut mahdollisuutta arvioida nuorten hallintauskomusten määrää ennen koulutukseen osallistumista.

Ryhmässä toimimisen koettu tärkeys oli yhteydessä masennusoireiden vähäisyyteen ja itsetunnon vahvuuteen. Tiedetään, että sosiaaliset kyvyt, eli kyky kommunikoida ja käyttäytyä toisten kanssa sosiaalisesti hyväksyttävästi ja tehokkaasti ovat nuorille tärkeä selviytymismekanismi (Lazarus & Folkman, 1984). Ei siten olisi hämmästyttävää, että sosiaalisesti vähemmän kyvykkäillä nuorilla, jotka eivät koe ryhmässä toimimista tärkeäksi, saattaa olla enemmän masennusoireita ja itsetunnon ongelmia. Sosiaalisen tukeutumisen määrä ei yllättäen ollut yhteydessä vetäjältä saadun tuen koettuun tärkeyteen eikä ryhmässä toimimisen koettuun tärkeyteen. Sen sijaan, mitä enemmän nuoret ilmoittivat käyttävänsä sosiaalista tukeutumista ja reflektiivistä ajattelua, sitä tärkeämpinä he pitivät yhdessä toimimista, toiminnan konkreettisuutta ja toiminnan omaehtoisuutta.

Sosiaalisen tukeutumisen ja yhdessä toimimisen välinen yhteys olikin odotettavissa. Työpajojen sosiaaliset suhteet tarjoavat vertaistukea työhön liittyvissä toiminta- ja suoritustilanteissa. Myös arvostuksen kokemisen sekä vastuun saamisen koettu tärkeys olivat yhteydessä korkeaan määrään sosiaalista tukeutumista ja reflektiivistä ajattelua. Ilmeisesti ne nuoret, jotka ilmoittivat käyttävänsä paljon reflektiivistä ajattelua, ovat myös arvioineet työpajan tärkeyttä positiivisesti. Toisaalta voi olla, että sosiaalista tukeutumista strategiatapanaan paljon käyttävät ovat kokeneet työpajan eri osa-alueet tärkeiksi ja heillä on positiivinen suhtautumistapa koko pajajaksoon, sillä työpajoilla heillä on mahdollisuus työskennellä muiden nuorten kanssa ja saada myös pajan vetäjältä tukea. Mitä vahvemmat hallintauskomukset nuorilla oli, sitä tärkeämpänä he pitivät vastuun saamista. Vastuun saaminen työpajoilla saattaa vahvistaa tällaisten nuorten kontrolliuskomuksia ja tuo heille tyydytyksen tunteita.

Tutkimuksessa ei voitu tarkastella syysuhteita, esimerkiksi sitä, olivatko työllistämiprojektiin osallistuneiden nuorten strategiat ja attribuutiot muuttuneet osallistumisjakson aikana. Tätä varten olisi pitänyt toteuttaa alkuarviointi ennen projektiin osallistumista ja loppuarviointi projektiin osallistumisen jälkeen. Tämä ei

kuitenkaan tämän tutkimuksen puitteissa ollut mahdollista. Tulevaisuudessa arvioitaessa työllistämistoimenpiteisiin osallistuvien nuorten strategiatapoja ja hyvinvointia olisi toivottavaa suorittaa alkumittaus jos mahdollista. Kyselylomakkeen kysymyksiä olisi voinut muotoilla yksiselitteisemmiksi. Esimerkiksi kysymysmuoto "Sain työskennellä sellaisten ihmisten parissa, jotka olivat elämässään samanlaisessa tilanteessa kuin minä", olisi ehkä kaivannut täsmennystä. Myös jotkut SAQ-kyselylomakkeen kysymyksistä olisivat ehkäpä kaivanneet uudelleen muotoilua tai selvennyksiä vastaustilanteessa, sillä hallintauskomukset-osaskaalalla ja minää tukeva attribuutioerhe –osaskaalalla oli kovin alhainen sisäinen reliabiliteetti.

Työllistämiprojektien vaikuttavuuden arviointia olisi jatkossa hyvä tarkentaa. Esimerkiksi nuorten ammatinvalinnan selkeytymiseen olisi kiinnitettävä huomiota, sillä tämän tutkimuksen tulokset olivat ristiriidassa niiden Tienesti-projektia koskevien näkemysten kanssa, että ohjaava koulutus (Ponnari) olisi hyvä keino selkiyttää nuorten ammatinvalintaa. Jos ohjaavassa koulutuksessa olleista nuorista vain 22 % kokee löytäneensä oman alansa koulutuksen aikana ja koulutuksen yksi tavoite on kuitenkin selkiyttää nuorten ammatinvalintaa ja urasuunnitelmia (Melametsä, 1997), on tätä tavoitetta, sen realistisuutta ja keinoja sen saavuttamiseksi hyvä pohtia jatkossa.

Työpajojen tulevaisuuden kaavailussa on tärkeää miettiä työn kehittämisen suuntia ja välttää sitä, että työpajat jäisivät eräänlaiseksi hätäavuksi (Aaltojärvi & Paakkunainen, 1995) Työpajojen haasteena onkin se, miten niissä voidaan huomioida syrjäytymisvaarassa olevien nuorten tilanne samalla kun pajatoimintaa kehitetään (Karjalainen, 1999). Jotta työpajat eivät jäisi vain irrallisiksi osiksi koulujen ja työelämän välille, on esitetty tiiviimpien suhteiden rakentamista elinkeinoelämään ja paikallisiin yrityksiin (Aaltojärvi & Paakkunainen, 1995). On ilmeistä, että työpajoissa voidaan parhaimmillaan myötävaikuttaa positiivisesti nuorten käsityksiin omista kyvyistään ja vaikutusmahdollisuuksistaan. Pajalla työskennellessään nuori voi ohjaajan avustuksella työstää epäonnistumisiin ja onnistumisiin liittyviä kysymyksiään ja tehdä konkreettisia havaintoja omista mahdollisuuksistaan vaikuttaa. Näin nuoret pysyisivät aktiivisina vielä työpajalta lähdettyäänkin ja mahdollinen syrjäytymiskehitys saataisiin katkaistua. Pajaohjaaja on työpajatoiminnassa keskeinen henkilö, joka antaa oman aikuisuutensa, tietonsa ja taitonsa nuoren käyttöön (Aaltojärvi & Paakkunainen, 1995). Tämän vuoksi pajaohjaajien pedagogisten valmiuksien ja ammattitaidon (ks. Vehviläinen, 1999) tukemiseen ja kehittämiseen olisi hyvä panostaa tulevaisuudessa.

LÄHTEET

- Aaltojärvi, P. (1995). Ajatuksia työpajaduunista - Helsinkiläiset nuoret puhuvat. Teoksessa P. Aaltojärvi, & K. Paakkunainen (toim.), *Nuorten työpaja – Sosiaalinen peli, palkkatyö vai varasto?* (s. 106-139). Helsinki: Hakapaino.
- Aaltojärvi, P., & Paakkunainen K. (1995). Paja-arjen valot ja varjot: onko pajoilla tulevaisuutta? Teoksessa K. Paakkunainen (toim.), *Nuori työtön: Itkijä, katsoja vai ratkaisija?* (s.109-126). Nuorisotutkimusseura. Tutkimuksia 1/95. Helsinki: Hakapaino.
- Abramson, L., Seligman, M., & Teasdale, J. (1978). Learned helplessness in humans: Critique and reformulation. *Journal of Abnormal Psychology*, 87, 49-74.
- Baumeister, R. F., & Scher, S. J. (1988). Self-defeating behaviour patterns among normal individuals: Review and analysis of common self-destructive tendencies. *Psychological Bulletin*, 104, 3-22.
- Beck, A. T., Rus, A. J., Shaw, B. F., & Emery, G. (1985). *Cognitive therapy for depression*. New York: Guilford.
- Berzonsky, M. D., Nurmi, J.-E., Kinney, A., & Tammi, K. (1999). Identity processing style and cognitive attributional strategies: Similarities and difference across different contexts. *European Journal of Personality*, 13, 105-120.
- Brandtstädter, J. (1984). Personal and social control over development: Some implications of an action perspective in life-span developmental psychology. Teoksessa P.B. Baltes, & O. G. Brim, Jr. (toim.), *Life-span development and behavior* (s. 1-32) Orlando, FL: Academic Press.
- Brandtstädter, J. (1989). Personal self-regulation of development: Cross-sequential analyses of development-related control-beliefs and emotions. *Developmental Psychology*, 25, 96-108.
- Cantor, N. (1990). From thought to behavior: "Having" and "doing" in the study of personality and cognition. *American Psychologist*, 45, 735-750.
- Cantor, N., Norem, J. K., Niedenthal, P. M., Langston, C. A., & Brower, A. M., (1987). Life tasks, self-concept ideals, and cognitive strategies in a life transition. *Journal of Personality and Social Psychology*, 53, 1178-1191.

- Deiner, C. I., & Dweck, C. S. (1978). An analysis of learned helplessness: Continuous changes in performance, strategy, and achievement cognitions following failure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 36, 451-462.
- Erikson, E. H. (1994). *Identity, youth, and crisis*. New York: W. W. Norton.
- Eronen, S., & Nurmi, J.-E. (1999). Life events, predisposing cognitive strategies and well-being. *European Journal of Personality*, 13, 129-148.
- Fryer, D. (1997). International perspectives on youth unemployment and mental health: Some central issues. *Journal of Adolescence* 20, 333-342.
- Haavisto, H.-M. (2000). *Yläasteikäisten oppilaiden suoritusstrategioiden yhteys hyvinvointiin ja koulumenestykseen*. Jyväskylän yliopisto. Psykologian pro gradu -tutkielma.
- Hauser, S. T., & Bowlds, M. K. (1990). Stress, coping and adaptation. Teoksessa S. S. Feldman, & G. R. Elliot (toim.), *At the threshold: The developing adolescent* (s. 388-413). Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Havighurst, R. (1982). *Developmental tasks and education*. New York: Springer.
- Hurrelmann, K. (1989). *Human development and health*. New York: Springer.
- Jackson, S. (1993). Social behaviour in adolescence: The analysis of social interaction sequences. Teoksessa S. Jackson, & H. Rodriguez-Tomé (toim.), *Adolescence and its social worlds* (s.15-45) Hov, Great Britain: Wheatons.
- Jones, E. E., & Berglas, S. (1987). Control of attributions about the self through self-handicapping strategies: The appeal of alcohol and the role of underachievement. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 4, 200-206.
- Jyrkämä, J. (1986). Nuoret sivuraiteelle? Nuorisosta, syrjäytymisestä, yhteiskunnasta. Teoksessa A. Mikkola (toim.), *Suomalaista nuorisotutkimusta*. Tutkimuksia ja selvityksiä 1/1986 (s. 37-58). Helsinki: Kansalaiskasvatuksen keskus.
- Jyrkämä, J. (1978). Työttömyydestä ja sen seurauksista. *Psykiologia* 13, 11-19.
- Karjalainen, P. (1999). *Nuorten työpaja – Osallisuutta omaan elämään*. Helsingin yliopiston tutkimus- ja koulutuskeskuksen raportteja ja selvityksiä 32/99. Tampere: Tammer-Paino.
- Karoly, P. (1993). Goal systems: An organizing framework for clinical assessment and treatment planning. *Psychological Assessment*, 5, 273-280.
- Kimble, C. E., Kimble, E. A., & Croy, N. A. (1998). Development of self-handicapping strategies. *Journal of Social Psychology*, 138, 524-534.

- Laakso, K. (1999). *Nuorten pajat ja pajojen nuoret*. Jyväskylän opetussosiaalikeskuksen julkaisusarja 1/1999. Jyväskylän Sosiaali- ja terveystalvelukeskus.
- Langston, C. A., & Cantor, N. (1989). Social anxiety and social constraint: When Making friends is hard. *Journal of Personality and Social Psychology*, 56, 649-661.
- Lazarus, R. S., & Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal, and coping*. New York: Springer.
- Lehtonen, H., Heinonen, J., & Rissanen, P. (1989). *Syrjäytymiskäsitteen käytön ongelmia*. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Levinson, D. J. (1986). A conception of adult development. *American psychologist* 41, 3-13.
- Markus, H., & Wurf, E. (1987). The dynamic self-concept: A social psychological perspective. *Annual Review of Psychology* 38, 299-337.
- Melametsä, M. (1997). "Mitä tänään koulussa opit, poika pellavapäinen". *PONNARI-koulutus: Ohjaavaa koulutusta tämän päivän nuorille*. Kokkola. Ammatillisen opettajakorkeakoulun päättötyö.
- Melametsä, M. (2000). *Paja 2000 – Vaihtoehtoinen, yksilöllinen ja yhteisöllinen tie*. Länsi-Suomen lääninhallituksen julkaisusarja 22/1999. Vaasa.
- Mikkola, V. (1999). *Selvitys vuonna 1997 Ponnari-kurssin käyneistä nuorista*. Kokkola. Julkaisematon raportti.
- Niskakoski, P. (1998). *Seurantatutkimus vuonna 1996 Ponnari-kurssin käyneistä nuorista*. Kokkola. Julkaisematon raportti.
- Norem, J. K. (1989.) Cognitive strategies and personality: Effectiveness, specificity, flexibility, and change. Teoksessa D. M. Buss, & N. Cantor (toim.), *Personality psychology. Recent trends and emerging directions* (s. 45-60) New York: Spinger-Verlag.
- Norem, J. K., & Cantor, N. (1986a). Anticipatory and post hoc cushionary strategies: Optimism and defensive pessimism in "risky" situations. *Cognitive Therapy and Research*, 10, 347-362.
- Norem, J. K., & Cantor, N. (1986b). Defensive pessimism: Harnessing anxiety as Motivation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51, 1208-1217.

- Nurmi, J.-E. (1989). *Adolescents' orientation to the future. Development of interests and plans, and related attributions and affects in the life-span context.* Commentationes Scientiarum Socialium 39. Helsinki: Finnish Society for Sciences and Letters.
- Nurmi, J.-E. (1993). Self-handicapping and failure-trap strategy: A cognitive approach to problem behaviour and delinquency. *Psychiatria Fennica*, 24, 75-85.
- Nurmi, J.-E. (1997). Self-definition and mental health during adolescence and young adulthood. Teoksessa J. Shulenberg, J. L. Maggs, & K. Hurrelmann (toim.), *Health risks and developmental transitions during adolescence* (s. 395-419). Cambridge, MA: Cambridge University Press
- Nurmi, J.-E., Eronen, S., & Salmela-Aro, K. (1995). Ajattelu- ja tulkintastrategiat ja psyykinen hyvinvointi. Teoksessa K. Räikkönen, & J.-E. Nurmi (toim.), *Persoonallisuus, terveys ja hyvinvointi* (s. 104-117). Helsinki: Suomen psykologinen seura.
- Nurmi, J.-E., & Salmela-Aro, K. (1992). Epäonnistumisen psykologiaa. Katsaus toiminta- ja ajattelustrategioiden tutkimukseen. *Psykologia*, 27, 20-30.
- Nurmi, J.-E., Salmela-Aro, K., Anttonen, A., & Kinnunen, H. (1992). Epäonnistumisen psykologiaa. Syrjäytymisvaarassa olevien nuorten kiinnostukset ja ajattelutavat. *Psykologia*, 27, 485-492.
- Nurmi, J.-E. & Salmela-Aro, K., & Haavisto, T. (1995). The strategy and attribution questionnaire: Psychometric properties. *European Journal of Psychological Assessment*, 11, 108-121.
- Nurmi, J.-E., Salmela-Aro, K., & Ruotsalainen, H. (1994). Cognitive and attributional Strategies among unemployed young adults: A case of failure-trap strategy. *European Journal of Personality*, 8, 135-148.
- Nyyssölä, K. (1999). *Paja-arkea ja pajahuumaa*. Raportti turkulaisten työpajojen toiminnasta ja kehittämismahdollisuuksista. NUORAn julkaisuja. Helsinki: Opetusministeriö.
- Paakkunainen, K. (1995). Nuorisopaja: tehdashallin hämärästä autonomiseen oppiin. Teoksessa P. Aaltojärvi, & K. Paakkunainen (toim.), *Nuorten työpaja – Sosiaalinen peli, palkkatyö vai varasto?* (s. 8-104). Helsinki: Hakapaino.
- Piri, M., Lehtoranta, P., Leivo, H., & Nurmi, J.-E. (1998). *Nuotti ohjaukseen. Nuoret työelämän kynnyksellä*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Rosenberg, M. (1979). *Conceiving the self*. New York: Basic Books.

- Rosenhan, D. L., & Seligman, M. E. P. (1989). *Abnormal Psychology* (2. painos). New York: W. W. Norton.
- Rönkä, A. (1992). *Nuoren aikuisen sosiaalinen selviytyminen: katsaus kirjallisuuteen*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston psykologian laitoksen julkaisuja, 319.
- Savin-Williams, R. C., & Berndt, T. J. (1990). Friendship and peer relations. Teoksessa S. S. Feldman, & G. R. Elliot (toim.), *At the threshold: The developing adolescent* (s. 277-302). Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Seligman, M. E. P. (1975). *Helplessness: On depression, development, and death*. San Francisco: Freeman.
- Showers, C., & Cantor, N. (1985). Social cognition: A look at motivational strategies. *Annual Review of Psychology*, 36, 275-305.
- Siljander, P. (1996). Syrjäytyminen – Aatteiden murroksen kriisi. Teoksessa P. Siljander, & V.-M. Ulvinen (toim.), *Syrjäytymisestä selviytymiseen. Vaikeuksien kautta elämänhallintaan* (s. 7-14). Oulun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan opetusmonisteita ja selosteita, 66.
- Sinisalo, P. (1986). *Työvoimaura ja yksilön kehitys*. Seurantatutkimus pohjois-karjalalaisista nuorista. Helsinki: Työvoimaministeriö.
- Sneck, M. (2000). *Mitä työpajan jälkeen? Nuorten kokemukset työpajatoiminnasta ja sen merkityksestä koulutus- ja työuralla*. Jyväskylä: Kasvatustieteen pro gradu-tutkielma.
- Söderlund, T. (1995). Tauko tilapäisyyteen – työllistettyjen nuorten käsityksiä pajatyöstä. Teoksessa K. Paakkunainen (toim.), *Nuori työtön: Itkijä, katsoja vai ratkaisija?* (s. 94-108). Nuorisotutkimusseura. Tutkimuksia 1/95. Helsinki: Hakapaino.
- Takala, M. (1992). "Kouluallergia" – yksilön ja yhteiskunnan ongelma. Tampere: Acta Universtatis Tamperensis, vol. 335.
- Taylor, S. E., & Brown, J. D. (1988). Illusion and well-being: A social psychological perspective on mental health. *Psychological Bulletin*, 103, 193-210.
- Tissari, J. (1998). *Nuorille mahdollisuus –projekti*. Projektin ohjaukseen liittyvät raportit ja työpajanuorten kyselyn raportit. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja. Raportteja ja tutkimuksia 3/1998.
- Työllisyyskatsaus* (2001). Kokkola: Pohjanmaan TE-keskus, työvoimaosasto.
- Työnvälitystilasto* (2000). Tilannekatsaus 29.12.2000. Helsinki: työvoimaministeriö.

- Vehviläinen, J. (1999). *Polun rakentajat. Nuorten sijoittuminen ammatilliseen koulutukseen ja työelämään*. Työministeriön ESR-julkaisuja. Helsinki.
- Weiner, B. (1986). *An attributional theory of motivation and emotion*. New York: Springer-Verlag.
- Vihiniemi, M. (1993). *Nuorten työpajat 1992*. Turku: Turun ja Porin läänin nuorisolautakunta.
- Virtanen, P. (1998). *Innovatiiviset työpajat*. Euroopan sosiaalirahaston tavoite 3-ohjelman toimenpidekokonaisuuden Innovatiiviset työpajat (3.3.1) arviointitutkimus. Helsinki: Työministeriön ESR-julkaisuja, 14.
- Zuckerman, M. (1979). Attribution of success and failure revisited, or: The motivational bias is alive and well in attribution theory. *Journal of Personality*, 47, 245-287.
- Åkerman, M. (2000). *Ajattelu- ja toimintastrategiat nuorten aikuisten elämänselämissä*. Jyväskylän yliopisto. Psykologian pro gradu-tutkielma.

LIITE 1. Kyselylomake

Lue ksytymykset huolellisesti! Useimmissa kohdissa riittää, että ympyröit numeron oikeasta kohdasta.

1. sukupuoli

tyttö 1
poika 2

2. syntymävuosi ____

A. Nykyinen tilanne

3. Oletko tällä hetkellä

Töissä 1
Koulussa 2
Työtön/lomautettu 3
Työharjoittelussa 4
Oppisopimuksella 5
Muu, mikä? _____

B. Tausta

4. Mikä on pohjakoulutuksesi?

osa peruskoulua 1
peruskoulu 2
lukio/lylioppilas 3

5. Millainen koulutus sinulla on?

ei ammatillista koulutusta 1
amatillinen koulutus 2
amatillinen opisto/ammattikorkeakoulu 3
korkeakoulu/yliopisto 4
muu 5

6. Onko Sinulla kesken jääneitä koulutuksia?

Ei 1
Kyllä 2 mikä? _____

C. Ponnari-koulutus

	erittäin tyytymätön	melko tyytymätön	en osaa sanoa	melko tyytyväinen	erittäin tyytyväinen
	1	2	3	4	5
7. Miten tyytyväinen olet Ponnari-koulutukseen?					

Arvioi, miten tärkeäksi itsesi kannalta koit kurssin aikana seuraavat asiat:

	ei ollenkaan tärkeä	vähemmän tärkeä	jossain määrin tärkeä	melko tärkeä	erittäin tärkeä
8. Tuki koulutuksen vetäjältä (Yksilöohjaus ym.)	1	2	3	4	5
9. Ryhmässä toimiminen	1	2	3	4	5
10. Toiminnallisuus (luokan ulkopuoliset toiminnot, tutustumiskäynnit ja harrastukset)	1	2	3	4	5
11. Psykologiset testit (jos osallistuit)	1	2	3	4	5

(liite 1 jatkuu)

12. Vastuu kurssin kulusta (teidän piti itse suunnitella ja toteuttaa kurssi)	1	2	3	4	5
13. atk-opetus	1	2	3	4	5
14. Sain tietoa koulutuksesta ja työelämästä	1	2	3	4	5
15. Kurssilla oli hyvin erilaisia ihmisiä	1	2	3	4	5

Onko kurssi mielestäsi vaikuttanut myöhemmin elämääsi jollakin seuraavilla tavoilla?

	Kyllä	Ei
16. Sain lisää tietoa työhön/kouluun hakeutumisesta	1	2
17. Pääsin kurssin jälkeen työhön/työharjoitteluun, johon muuten en olisi päässyt	1	2
18. Sain tietää, millaista työtä haluan tehdä	1	2
19. Sain lisää luottamusta itseeni	1	2
20. Sain lisää itsetuntemusta	1	2
21. Opin sosiaalisia taitoja	1	2
22. Sain motivaatiota hakeutua kouluun/töihin	1	2
23. Opin oma-alotteisuutta	1	2

D. Paja

24. Missä Tienestin pajalla/pajoilla olet työskennellyt?

Toimistopaja	1	Keittiöpaja	2
Luontokoulu	3	Ympäristökasvatus	4
Ympäristöpalvelu	5	Kuljetuspaja	6
Metallipaja	7	Moottoripaja	8
Puutyöpaja	9	Sortteeraamo	10
Mediapaja	11	Ilmaisutaidonpaja	12
Ompelupaja	13	Hansa	14
Hoivapaja	15	Rakennuspaja	16

25. Keskeytyikö työpajajakso missään vaiheessa muun, kuin Ponnari-kurssin takia?

Ei 1

Kyllä 2 Jos, niin miksi? _____

	erittäin tyytymätön	melko tyytymätön	en osaa sanoa	melko tyytyväinen	erittäin tyytyväinen
	1	2	3	4	5
26. Miten tyytyväinen olet pajajaksoon?					

Arvioi, miten tärkeäksi itsesi kannalta koit kurssin aikana seuraavat asiat:

	ei ollenkaan tärkeä	vähemmän tärkeä	jossain määrin tärkeä	melko tärkeä	erittäin tärkeä
27. Tuki pajanvetäjältä	1	2	3	4	5
28. Työskentely muiden nuorten parissa	1	2	3	4	5
29. Sain tehdä konkreettista työtä ja nähdä kätteni jäljet	1	2	3	4	5
30. Sain tehdä juuri sellaista työtä kuin haluan	1	2	3	4	5
31. Pääsin normaaliin päivärytmiin	1	2	3	4	5
32. Sainpahan ainakin jonkinlaista työtä	1	2	3	4	5

(liite 1 jatkuu)

33. Pystyin kokemaan, että työtäni arvostetaan ja onnistun jossain	1	2	3	4	5
34. Sain työskennellä sellaisten ihmisten parissa, jotka ovat elämässään samanlaisessa tilanteessa kuin minä	1	2	3	4	5
35. Sain vastuuta omasta työstäni	1	2	3	4	5

Onko pajajakso mielestäsi vaikuttanut myöhempään elämääsi seuraavilla tavoilla?

		Kyllä	Ei
36. Sain tarpeellista työkokemusta	1	2	
37. Sain tietää millaista työtä haluan tehdä	1	2	
38. Sain lisää luottamusta itseeni	1	2	
39. Opin sosiaalisia taitoja	1	2	
40. Sain motivaatiota hakeutua kouluun/töihin	1	2	
41. Pääsin töihin/kouluun pajan jälkeen	1	2	
42. Sain lisää itsetuntemusta	1	2	

Kommentteja Tienestistä: _____

SAQ-testi

Alla on esitetty erilaisia väitteitä. Arvioi miten hyvin ne pitävät paikkansa sinun kohdallasi ja ympärii sopiva vaihtoehto.

	täysin samaa mieltä	lähes samaa mieltä	lähes eri meiltä	täysin eri mieltä
1. Kun tartun johonkin tehtävään, olen yleensä varma, että onnistun siinä.	4	3	2	1
2. Minulle käy usein niin, että keksin jotain muuta tekemistä, kun minulla on hankala tehtävä edessä.	4	3	2	1
3. Kun asiat eivät suju, syy ei yleensä ole minussa.	4	3	2	1
4. Miten pärjään on kiinni itsestäni.	4	3	2	1
5. Jos on tiedossa hankala tehtävä, kannattaa pohdita hyvin eri vaihtoehtoja.	4	3	2	1
6. Jos jokin on mennyt hyvin, olen usein huomannut tehneeni paljon työtä.	4	3	2	1
7. Toisista ei useinkaan ole apua omissa vaikeuksissa.*	4	3	2	1
8. Se, miten pärjää on täysin olosuhteista kiinni.	4	3	2	1

(liite 1 jatkuu)

	täysin samaa mieltä	lähes samaa mieltä	lähes eri meiltä	täysin eri mieltä
9. Kun eteen tulee hankaluuksia, mietin usein mitenköhän pärjään.*	4	3	2	1
10. Jos jokin alkaa mennä pieleen, häivyn nopeasti kahville tai muuhun vastaavaan.	4	3	2	1
11. Jos en pärjää jossakin hommassa, syy ei yleensä ole minussa.	4	3	2	1
12. Kun asiat eivät suju, on parasta jutella kavereiden kanssa.	4	3	2	1
13. Jos asiat eivät mene kohdalleen, on parasta pysähtyä miettimään.	4	3	2	1
14. Minulla ei ole keinoja vaikuttaa siihen, miten asiat kohdallani sujuvat.*	4	3	2	1
15. Minulla on usein tunne, etten selviydy uudesta asiasta.*	4	3	2	1
16. Jos on jotain hankalaa tiedossa, keksin usein muuta puuhaa.	4	3	2	1
17. Tunnen ihmisiä, joilta voin pyytää apua.	4	3	2	1
18. Kun olen menestynyt, on se usein johtunut itsestäni.	4	3	2	1
19. Jos asiat menevät huonosti, on parasta pysähtyä miettimään.	4	3	2	1
20. Se, miten pärjään on loppujen lopuksi vain vähän kiinni siitä, mitä tiedän ja osaan.*	4	3	2	1
21. Mietin usein, mitenköhän pärjään erilaisissa Tilanteissa.*	4	3	2	1
22. Kun jokin on mennyt huonosti, on myös muilla ollut lusikkansa sopassa.	4	3	2	1
23. Jos edessä on vaikea tehtävä, huomaan usein etten yritä tosissani.	4	3	2	1

(Liite 1. jatkuu)	täysin samaa mieltä	lähes samaa mieltä	lähes eri meiltä	täysin eri mieltä
24. Jos on jotain vaikeuksia, on mukava jutella toisten kanssa.	4	3	2	1
25. Jos tulee hankaluuksia, pohtiminen yleensä auttaa.	4	3	2	1
26. Pärjään yleensä hankalammassakin tehtävässä.	4	3	2	1
27. Tulen usein huonovointiseksi, jos seuraavana päivänä on jotain hankalaa tiedossa.	4	3	2	1
28. On hyvä jos on joku, jolle voi puhua.	4	3	2	1
29. Jos on hankaluuksia, käytän paljon aikaa asioiden miettimiseen.	4	3	2	1
30. Jos vain yritän, voin vaikuttaa elämääni.	4	3	2	1
31. Kun jokin menee hyvin, saa yleensä kiittää itseään.	4	3	2	1
32. Tunnen, että minulla on arvoa ihmisenä vähintään yhtä paljon kuin muillakin.	4	3	2	1
33. Uskon, että minulla on monia hyviä ominaisuuksia.	4	3	2	1
34. Aina silloin tällöin ajattelen, ettei minussa ole mitään hyvää.*	4	3	2	1
35. Kaiken kaikkiaan on tunnustettava, että olen epäonnistunut monessa asiassa.*	4	3	2	1
36. Pystyn tekemään asioita yhtä hyvin kuin muutkin ihmiset.	4	3	2	1
37. Minulla ei ole paljonkaan, josta voisin olla ylpeä.*	4	3	2	1
38. Minulla on myönteinen käsitys itsestäni.	4	3	2	1

(Liite 1. jatkuu)		täysin samaa mieltä	lähes samaa mieltä	lähes eri meiltä	täysin eri mieltä
39.	Olen kaikenkaikkiaan tyytyväinen itseeni	4	3	2	1
40.	Toivoisin voivani kunnioittaa itseäni enemmän.*	4	3	2	1
41.	Tietysti tunnen itseni hyödyttömäksi ajoittain.*	4	3	2	1

Mieti kuinka hyvin seuraavat väitteet sopivat sinuun

		Pitää täysin paikkansa				Ei pidä lainkaan paikkaansa
42.	Olen usein surullinen.	5	4	3	2	1
43.	Tulevaisuus pelottaa minua.	5	4	3	2	1
44.	Uskon epäonnistuneeni useammin kuin muut ihmiset.	5	4	3	2	1
45.	En osaa enää nauttia niinkuin ennen.	5	4	3	2	1
46.	Varsin usein tunnen itseni huonoksi ja syylliseksi.	5	4	3	2	1
47.	Olen pettynyt itseeni.	5	4	3	2	1
48.	Itsemurha on joskus käynyt mielessäni.	5	4	3	2	1
49.	Muut ihmiset kiinnostavat minua vähemmän kuin aikaisemmin.	5	4	3	2	1
50.	Siirrän päätösten tekoa enemmän kuin aikaisemmin.	5	4	3	2	1

(liite 1 jatkuu)

51.	Pelkään, että näytän rumalta ja epämiellyttävältä.	5	4	3	2	1
52.	Ryhtyminen johonkin merkitsee minulle ylimääräistä ponnistusta.	5	4	3	2	1
53.	Väsyt nopeammin kuin tavallisesti.	5	4	3	2	1
54.	Ruokahaluni ei ole yhtä hyvä kuin tavallisesti.	5	4	3	2	1

*Lasketaan käänteisessä järjestyksessä

Onnistumisen ennakointi: 1, 9, 15, 21, 26

Tehtävään liittymätön toiminta: 2, 10, 16, 23, 27

Sosiaalinen tukeutuminen: 7, 12, 17, 24, 28

Reflektiivinen ajattelu: 5, 13, 19, 25, 29

Hallintauskomukset: 4, 8, 14, 20, 30

Minää tukeva attribuutioerhe: 3, 6, 11, 18, 22, 31

Itsetunto (Rosenberg): 32-41

Masennusoireet (Beck): 42-54

LIITE 2. Saatekirje

Päivi Niskakoski
Jyväskylän yliopisto, psykologian laitos
Taitoniekantie 9 C 807, 40740 Jyväskylä
puh: 050-5815184

Hei!

Sinä olet yksi niistä henkilöistä, jotka on valittu Kokkolan kaupungin Tienesti-projektia koskevaan tutkimukseen. Teen projektin loppuarviointia psykologian pro gradu-työnäni. Pyydän Sinua vastaamaan oheisessa lomakkeessa esitettyihin kysymyksiin ja palauttamaan lomakkeen oheisessa palautuskuoressa. Voit palauttaa kyselyn postilaatikkoon - postimaksu on maksettu puolestasi - tai Kokkolan kaupungintalon infopisteessä sijaitsevaan laatikkoon.

On mahdollista, että Sinua on haastateltu aikaisemminkin ja Sinulta on voitu kysyä samoja asioita kuin kyselylomakkeessa. Vastaa tästä huolimatta kaikkiin kysymyksiin huolellisesti. Vastaaminen ei vie kovin kauan aikaa, puoli tuntia riittänee. Voit vastata kyselyyn nimettömänä. Vastauslomakkeessa on tunnistusnumero sen takia, että uusintakyselyssä Sinulle ei lähetetä enää uudestaan kyselyä. Vastauksesi käsitellään luottamuksellisesti ja henkilöllisyytesi tulee vain minun tietooni.

On erittäin tärkeää, että vastaat lomakkeen kysymyksiin ja palautat sen mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään 30.11. mennessä. Näin autat minua ja Kokkolan kaupunkia arvioimaan Ponnari-kurssia ja Tienestin työpajoja. Sinun henkilökohtaiset mielipiteesi ovat tärkeitä, jotta toimintaa voitaisiin kehittää edelleen. Jos Sinulla on epäselvyyksiä lomakkeen täytössä tai palauttamisessa, tai muuten vain haluat kysyä jotain siihen liittyvää, ota rohkeasti yhteyttä!

Lämpimät kiitokset vaivannäöstäsi ja mukavaa talvea!

Päivi Niskakoski

LIITE 3. Kehoituskirje

Päivi Niskakoski
Jyväskylän yliopisto, psykologian laitos
os: Taitoniekantie 9 C 807
40740 Jyväskylä
paniskak@st.jyu.fi

Hei!

Lähetän tässä sinulle uuden kyselylomakkeen ja toivon, että voisit täyttää sen ja palauttaa mahdollisimman pian. Lomakkeen voi palauttaa kaupungintalon infopisteeseen tai laittaa vastauskuoressa postilaatikkoon. Postimerkkejä ei tarvita, sillä Kokkolan kaupungin maksaa postimaksun puolestasi.

Suuret kiitokset yhteistyöstäsi ja oikein mukavaa talven jatkoa!

Päivi Niskakoski

